

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2021

Dora Janouchová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární
a speciální pedagogiky

První týden v první třídě základní školy

Diplomová práce

Autor: Dora Janouchová
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: ZS1 Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.
Oponent práce: doc. Martina Maněnová, PaedDr. Ph.D.

Hradec Králové

2021

Zadání diplomové práce

Autor:	Dora Janouchová
Studium:	P15P0809
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	První týden v první třídě základní školy
Název diplomové práce AJ:	The first week in the first grade of elementary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Úvodní část se bude zabývat vstupem dítěte do první třídy, odpovídající dokumentací, odkladem školní docházky a vývojem dítěte v daném období. Cílem praktické části práce je obsahová analýza blokové praxe v první třídě z pohledu názorů studentů v e-learningovém prostředí. Výsledkem bude vypracování návrhů struktury prvního týdne přípravy žáků v první třídě základní školy.

Garantující pracoviště:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.
Oponent:	doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „První týden v první třídě základní školy“ vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Jilemnici dne 3. 4. 2021

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Ivě Košek Bartošové, Ph.D., za odbornou pomoc, poskytnutí cenných rad a připomínek při psaní této práce, zároveň děkuji i za čas a úsilí, které mi věnovala. Děkuji také jednotlivým studentům, kteří chodili na praxe a díky nim jsem měla dostatečný materiál na vypracování této diplomové práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a příteli za podporu nejen při psaní diplomové práce. Zvláště pak děkuji své mamince, která při mně vždy stála a držela nade mnou ochranou ruku.

Anotace

JANOUCHOVÁ, Dora. *První týden v první třídě základní školy* [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 75 s.

Diplomová práce se zabývá vývojem dítěte v období od posledního roku v mateřské škole po první třídu, školní zralostí, zda je dítě dostatečně zralé pro nástup do školy a jaké jsou k tomu potřebné vývojové předpoklady. Práce se zabývá i odkladem školní docházky a vstupem dítěte do první třídy včetně zápisu a všech náležitostí, které jsou potřebné. V práci jsou zmíněny nejdůležitější dokumenty a zákony týkající se vstupu do základního vzdělávání. Hlavním cílem diplomové práce je obsahová analýza blokové praxe v první třídě z pohledu názorů studentů v e-learningovém prostředí a její vyhodnocení. Výsledkem je vypracování návrhů prvního dne v první třídě základní školy.

Klíčová slova: první třída, pedagogická praxe, vývoj dítěte, e-learningová diskuze, školní zralost, nástup do první třídy základní školy,...

Annotation

JANOUCHOVÁ, Dora. *The first week in the first grade of elementary school*, [Diploma Dissertation]. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 75 pp.

This diploma thesis deals with a child's development in the transitional period between the final year of kindergarten to the first grade, discussing in particular whether the child is mature enough to start school, the necessary developmental prerequisites and the appropriate school maturity tests. The focus of the thesis then moves onto the effect postponement of school attendance has upon the entry of a child into the first class, including enrolment in the first grade and all the requisites that are needed for enrolment in the first class. The main goal of this study is evaluating the content analysis of block practice in the first class from the point of view of students' opinions in the e-learning environment. The result is the elaboration of proposals for the structure of the first day of preparation of pupils in the first grade.

Key words: first class, pedagogical practice, child development, e-learning discussion, school maturity, entry into the first class of primary school,...

Obsah

Úvod.....	10
1 Vývoj dítěte.....	12
1.1 Předškolní věk dítěte	13
1.1.1 Tělesný vývoj dítěte.....	14
1.1.2 Motorický vývoj dítěte.....	15
1.1.3 Percepční a kognitivní vývoj dítěte	16
1.1.4 Vývoj řeči a jazyka dítěte	17
1.1.5 Sociální vývoj dítěte	18
1.2 Mladší školní věk	19
2 Školní zralost	21
2.1 Zjištění školní zralosti	22
2.2 Testy školní zralosti	25
2.2.1 Jiráskův test školní zralosti	25
2.2.2 Kernův test základních výkonů.....	27
2.2.3 Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky.....	27
2.3 Odklad školní docházky	28
3 První třída základní školy	30
3.1 Zápis do první třídy	31
3.2 Průběh prvního týdne v první třídě	33
3.3 Třídní kolektiv.....	35
3.4 Dokumenty a legislativa pro 1. třídu základní školy.....	36
4 Průzkumné šetření.....	41
4.1 Cíl průzkumného šetření	41
4.2 Úvod do problematiky.....	42
4.2.1 Adaptace	43

4.3	Metodologie průzkumného šetření.....	43
4.3.1	E-learningový kurz a Moodle	44
4.4	Průzkumný soubor	45
4.5	Kategorizace blokové praxe v první třídě první týden.....	46
4.5.1	První kategorie.....	47
4.5.2	Druhá kategorie.....	49
4.5.3	Třetí kategorie.....	51
4.5.4	Čtvrtá kategorie.....	54
4.5.5	Pátá kategorie.....	57
4.5.6	Šestá kategorie	57
5	Návrhy prvního dne školní docházky	59
6	Shrnutí a diskuze.....	67
	Závěr	70
	Seznam použitých zdrojů.....	72
	Seznam tabulek a grafů.....	75

Úvod

První týden v první třídě je jeden z nezákladnějších okamžiků dítěte, který by se rozhodně neměl podcenit. To byl důvod, proč jsem si téma vybrala pro tvorbu své diplomové práce. V prvním týdnu můžeme žáka motivovat a ukázat mu, jak dovede být škola úžasná, nadchnout ho pro učení a vyvolat v něm velký zájem o to, aby se rád vzdělával. Také ale můžeme nevědomě v žákovi probudit odpor ke škole a učení.

Díky praxím, které jsme měli možnost absolvovat v rámci studia, mám velký soubor materiálů s různými pohledy na danou situaci. Studenti, kteří praxe absolvovali, odpovídali na šest konkrétních otázek v e-learningové diskuzi. Díky nim mám možnost se na celý problém podívat velmi objektivně. Studenti si totiž praxe vybírali sami a nejčastěji v místě bydliště, díky čemuž mám přehled z téměř celé republiky, z různých měst a různých typů škol.

Hlavním cílem diplomové práce je najít nejlepší návrh organizace prvního dne v 1. třídě základní školy. Součástí je také zjistit adaptaci žáků první týden při vstupu do základní školy a její případnou souvislost se zjištěným scénářem – organizací prvního dne.

Pro dosažení správných vzorců jsem udělala analýzu e-learningové diskuze studentů vedené v prostředí Moodle. Studenti chodili na praxe a z nich si odnášeli spousty poznatků, které si mezi sebou mohli předat pomocí zmíněného systému. Díky těmto poznatkům mám data na zpracování vhodných scénářů pro první týden základní školy.

Diplomová práce se také zabývá vývojem dítěte, který je velmi důležitý pro to, abychom mohli správně určit, zda se dítě správně vyvíjí vzhledem ke svému biologickému věku. Můžou zde nastat problémy s psaním, čtením, počítáním a další. Na to navazuje školní zralost, kde zjistíme, zda je dítě dostatečně zralé na školu ať už z fyzického či psychologického hlediska. Také zde uvádím pár příkladů testů školní zralosti, nejznámější je Jiráskův test. Pokud dítě není dostatečně zralé, tak následuje odklad školní docházky, kde se dozvíme proč a co s tím dělat. Hlavním tématem je vstup do první třídy základní školy včetně zápisu, co je všechno třeba znát, jak dítě na školu připravit, na co nezapomenout a jak dítě zbytečně nestresovat. Když dítě nastoupí do první třídy, tak uvádím, jak by měl učitel co nejlépe tvořit třídní klima, které je velmi důležité proto, aby se tam žák cítil bezpečně a měl dobrou adaptaci na školu. A v neposlední řadě se dotknu

legislativy a dokumentů, které jsou potřeba vyplnit na většině škol při nástupu, ať už se jedná u školní jídelnu, družinu nebo pozvánku k zápisu do první třídy.

V nynější době je nástup do škol omezený, díky virovému onemocnění, které brání setkávání se rodičů, budoucích žáků a učitelů. Doufám, že se brzy vše vrátí do normálního režimu a budoucí žáci se budou moci do školy podívat, zkusit si různé testy a dovednosti, abychom zjistili, zda jsou na školu dostatečně připraveni a nadchnou se pro nové prostředí, kde bude pokračovat jejich životní cesta, která je zajisté bude bavit.

1 Vývoj dítěte

Každé dítě se vyvíjí individuálně. Existují různé obecné tabulky, které nám udávají, co by dítě v daném věku mělo zvládnout, co nikoliv, co je pro jeho vývoj dobré a co špatné. Vývoj dítěte není pouze růst, jak si to většina lidí představuje, vývoj obsahuje i psychickou stránku, která se odráží z prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Prostor, které dítě může ovlivnit, se nejčastěji skládá z rodičů, kamarádů a dalších okolností. V této kapitole nejprve uvedu základní rozdělení, avšak pro moji diplomovou práci je nejdůležitější pouze předškolní a začátek školního období.

Podle Allen nám vývoj dítěte určují všeobecné vývojové mezníky, které jsou v určitém časovém rozsahu. Jinými slovy, jdou po sobě tak, jak se dítě vyvíjí. Jedná se o posun dítěte v pohybové, sociální, kognitivní a jazykové stránce. Vývoj se porovnává s ostatními dětmi daného věku, a to jsou právě dané mezníky. Jedním z příkladů je dětský úsměv, který můžeme poprvé zahlédnout u dětí mezi čtvrtým a desátým týdnem po narození. Díky mezníkům víme, zda se dítě dobře vyvíjí či je třeba ho více pozorovat (Allen a kol., 2008).

Vývoj dítěte můžeme rozdělit do několika období. Prvním obdobím je dle Matějčeka nitroděložní život, dále je kojenecké období, po kterém následuje batolecí období, předškolní a školní. Období od sebe nemůžeme rozdělit přesnými hranicemi, protože vývoj každého jedince je individuální, avšak tato období nemůžeme určovat ledabyle, mají totiž mnohem hlubší souvislost, než by se mohlo zdát, určují se podle všeobecného vývoje jedinců, který je léta prověřený (Matějček, 1998).

Allen rozlišuje podobně jako Matějček několik období vývoje. Prvním je prenatální vývoj, dále kojenecké, batole, předškolák, dítě v mladším školním věku. Jednotlivá období ještě podrobně rozděluje po měsících u kojence a batolete, následně po rocích u předškolního a školního věku dítěte (Allen a kol., 2008).

Vidíme, že se všichni autoři shodují na rozdělení vývoje dítěte. Matějček uvádí nitroděložní život, což Allen nahrazuje synonymem prenatální vývoj, poté se již oba autoři shodují v kojeneckém období, batolecím, předškolním a školním období. Domnívám se, že je rozdělení velmi přehledné a dobře zpracované. Rozdělení je také několik let prověřené i jinými odborníky, kteří vedli různé výzkumy a vytvářeli statistiky.

1.1 Předškolní věk dítěte

Předškolní věk dítěte, jak již název napovídá, je věk před vstupem dítěte do základní školy, převážně do šesti let věku dítěte a lze ho rozdělit do pěti kategorií. Nejprve se budu zabývat celkovým tématem předškolního věku a následně popíšu jednotlivé kategorie.

Časové ohraničení předškolního věku je mezi třetím a pátým rokem života. Dítě, kterému říkáme předškolák je plné energie, fantazie, hravosti, různých nápadů a je velmi zvědavé. V tomto období se dítě hodně zajímá o své okolí, zkouší stále nové věci, všechno zkoumá, díky tomu se dozvídá spoustu nových věcí, rozšiřuje se mu slovní zásoba a stoupá mu intelekt. V předškolním období je dítě bezstarostné, nic neřeší a nebojí se prozkoumávat a zkoušet nové věci, avšak potřebuje mít stále oporu rodičů, aby se mělo o koho opřít, když bude potřeba. Dítěti se rozvíjí i motorické schopnosti, lépe se vyjadřuje, umí pochopit, že někdo může chtít něco jiného než on (Allen a kol., 2008).

Předškolní věk je tedy hravým a bezstarostným obdobím, kdy se dítě učí novým věcem, vše jej překvapí a nadchne. Spousta z nás by se do bezstarostného věku, kdy nikdo nic nemusel řešit, vrátila. Domnívám se, že je to jedno z nejkrásnějších období života, i když každé období má své klady i zápory.

Matějček velmi dobře popisuje, kdy nastává přechod mezi batolecím, předškolním a školním věkem dítěte: *„Batolecí období vyústuje do předškolního ve 3 letech.(...) Na tomto stupni vývoje vstupuje dítě do předškolního období, které v šesti letech vyústuje do věku školního. Název „předškolní období“ už jaksí předznamenává tuto budoucí významnou společenskou změnu. Na rozhraní předškolního a školního věku stojí tedy ŠKOLA...“* (Matějček a kol., 1998, s. 7).

Domnívám se, že pan Matějček popsal velmi dobře rozmezí předškolního věku, avšak některé děti mohou mít období předškolního věku zpožděné a jiné urychlené. Vývoj dítěte v daném věku záleží i na genetice, kterou dítě přebralo od svých biologických rodičů. U většiny dětí předškolní věk nastupuje kolem 3. roku života a končí s nástupem do základní školy, tedy kolem 6. roku života dítěte.

1.1.1 Tělesný vývoj dítěte

Tělesný vývoj dítěte laická veřejnost vnímá nejvíce, protože je na první pohled více vidět oproti ostatním částím vývoje. Bohužel v dnešní době spěchu a stresu, se zapomíná na zdravou fyzickou stránku nejen dospělých, ale i dětí, což se neblaze podepisuje i na jejich vývoji. Přibývá hodně dětí s obezitou a problémy s pohybem. Doufám, že lidé zpomalí a budou o sebe více dbát z fyzické i psychické strany.

V předškolním věku má dítě i určitý tělesný vývoj. Jak uvádí Matějčíček: „*Ve 3 letech dítě váží průměrně 15,0 kg a měří kolem 100,0 cm, odchylky kolem 500 g a 3 cm jsou v rozmezí normy*“ (Matějčíček, 1998, s. 8).

Na stránkách amerického zdravotnictví dobře popisují tělesný v daném věkovém období. Dítě ve věku tří až šesti let by mělo ročně přibrat přibližně 1,8 – 2,25 kg, vyrůst by mělo o 5 až 7,5 centimetrů. Do tří let věku by mělo mít již veškerý primární chrup, což znamená, že by mělo mít 20 zubů, nejpozději však by mu měl narůst kompletní chrup do čtyř let věku. Spánek by měl tvořit více než polovinu denní náplně a to 11 až 13 hodin v noci (Kaneshiro K. a kol., 2021).

Matějčíček uvádí vývoj jednice trochu jinak, ale není zde zásadní rozdíl. Uvádí, že tak jako mají dospělí jedinci různé typy postav i děti mají různé typy postav, již v předškolním věku se začínají projevovat jejich charakteristické rysy. Dítě by od tří let věku mělo každým rokem vyrůst o 5 až 6 cm a přibrat zhruba 2 kg, avšak díky projevu genetiky se může růst dětí lišit. Pokud dítě dostává správnou výživu, mělo by být jeho tělo zdravé a vývoj přirozeně podobný tabulkám, avšak každý jsme originál a každý má jiné dědičné předpoklady, proto občas vyroste dítě větší než ostatní či naopak menší (Matějčíček a kol., 1998).

Vývoj dítěte je tedy dosti individuální, ale můžeme ho kontrolovat pomocí všeobecně známých aspektů. Tyto aspekty jsou léta prověřené. Víme tedy, že by dítě mělo přibrat zhruba o 2 kg za rok a vyrůst průměrně o 6 centimetrů, avšak pokud dítě nepřibere či nevyroste podle daných tabulek, tak se nic neděje, protože každý jedinec pracuje s jiným genetickým materiálem, který se odráží právě i na jeho vývoji. Některý jedinec může naopak vyrůst mnohem více či přibrat na váze, avšak měli bychom dbát na to, aby právě přibírání na váze bylo adekvátní k výšce daného dítěte, jelikož velkým příbytkem či úbytkem váhy bychom dítěti mohli uškodit. Pokud si rodič není jistý, ve které vývojové

fázi je jeho dítě, co pro něj může dělat, aby bylo zdravé a mělo kvalitní život, tak se může poradit například s pediatrem. Spoustu informací nalezneme i na internetu, ale je třeba si informace prostudovat a ověřit.

Tab. 1 – Tělesný vývoj dítěte

Věk	Váha	Výška
3 roky	15 kg	100 cm
4 roky	17 kg	106 cm
5 let	19 kg	112 cm
6 let	21 kg	118 cm

Tabulka s přehledem o tělesném vývoji dítěte v předškolním věku vychází z údajů, které udává Matějček, ale i americké zdravotnictví či zdravotní očkovací průkaz dítěte a mladistvého. Všechny tyto hodnoty jsou orientační a musíme je brát s rezervou. Hodnoty by se měly lišit o pár centimetrů a pár kilogramů, pokud se nebude jednat o atypický vývoj jedince.

1.1.2 Motorický vývoj dítěte

Motorický vývoj dítěte můžeme popsat jako jeho obratnost. Motoriku můžeme rozdělit na hrubou a jemnou. Hrubá motorika se zabývá pohyby celého těla dítěte. Jemná motorika se zabývá převážně pohyby prstů.

Beníšková (2007, s. 18) uvádí: „*Dítě by mělo být přiměřeně obratné. Hrubá motorika se pozná např. při běhání, házení míčem, při skákání přes švihadlo. Pohyby dítěte by měly být přiměřeně koordinované. Jemná motorika se projevuje při držení tužky, zavazování tkaniček, zapínání knoflíků, skládání kostek, puzzle, při stříhání nůžkami, při navlékání korálků... Zejména ovládání tužky je pro prvňáčka velmi důležité...*“.

Souhlasím s tím, co uvádí paní Beníšková. Dítěti však musíme poskytnout příležitost, aby si zkusilo házet míčem, kreslit pastelkami, stříhat nůžkami či skákat přes švihadlo. Čím více budeme dětem nabízet příležitostí, tím budou mít lepší motoriku, ať už se bude jednat o hrubou, do které spadá běh, skákání, házení a další nebo o jemnou, do které spadá kreslení, navlékání korálků či stříhání nůžkami.

Motorický pohyb dítěte můžeme pozorovat právě když si dítě hraje. Jeho vývoj je postupný a od tří let věku nabírá dítě na jistotě při pohybu, nebojí se a rádo zkouší nové věci. Začíná běhat, kopat do míče, chodit po schodech, lépe drží psací potřebu a již umí dělat lepší svislé tahy či kruhy, projevuje se dominantnost jedné ruky, zvládá základní hygienické návyky, jako je čištění zubů s malou pomocí, umytí a utření rukou. Ve čtyřech letech věku dokáže lépe a více na přímo hodit míčem, zvládne přeskočit překážku, která může dosahovat výšky až 15 cm, zvládne navlíknutí korálek na šňůru, lépe drží tužku, zvládá malovat podle jednoduché předlohy. V pěti letech se jeho motorický vývoj zlepšil například v chůzi pozpátku, rovnováze, jelikož již dokáže stát na jedné noze, či přejít kladinu, dokáže stříhat nůžkami či nakreslit jednoduché geometrické tvary (Allen a kol., 2008).

Dítě se díky své zvědavosti učí novým věcem a snaží se zdokonalovat. Je velmi jednoduché je namotivovat, také nemají strach a díky tomu se novým věcem učí velmi rychle. Třeba taková jízda na kole, které se učí právě v předškolním věku, je pro ně náročná, ale oni to díky nadšení a nebojácnosti zvládnou mnohem lépe než dospělý člověk. Proto je dobré dávat v tomto věkovém období dítěti co nejvíce motorických podmětů, aby se toho naučil co nejvíce. Jak říká jedno staré přísloví: „*Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš!*“ Právě na motorickém vývoji dítěte je přísloví krásně vidět. Také je velmi rychle vidět pokrok dítěte v daných činnostech, což může působit jako jeho další motivace.

1.1.3 Percepční a kognitivní vývoj dítěte

Percepčním a kognitivním vývojem se myslí vývoj myšlení. To, jak dítě přemýšlí nad jednotlivými úkoly, jak naslouchá při četbě pohádek nebo jak vnímá předkreslené tvary. Zda od sebe umí rozpoznat různé tvary a barvy nebo jestli udrží v paměti například osobní údaje.

V předškolním věku by se dítě mělo naučit mnoha věcí, jednou z nich je, aby znalo své jméno, příjmení, věk, adresu a povolání rodičů. Další věcí, kterou by dítě mělo znát jsou barvy, alespoň ty základní a základní geometrické tvary, jako jsou čtverec, kruh, obdélník. Dítě by se mělo umět orientovat v běžném denním režimu, naučit se správným hygienickým návykům. Mělo by umět rozeznat, co je menší, co větší, co těžší a co lehčí. Číslo by mělo zvládnout alespoň do počtu jedné ruky, což znamená do 5. Na obrázku by

měl umět ukázat, co je nahoře, dole, uprostřed, vzadu, vepředu, nad či pod. Také by si měl zapamatovat druhy rostlin, které jsou běžně k vidění v přírodě a ve školce se je děti učily (Beníšková, 2007).

Při vyprávění pohádek můžeme pozorovat, jak děti poslouchají pohádky, které jim čte dospělý, zdali se rády dívají do knih. Při kresbě jednoduchých geometrických tvarů, které od sebe dokáže rozeznat, umí porovnat tvar a velikost. Umí roztřídit různé předměty jako jsou kostičky, autíčka, stavebnice, pamatuje si, jakou má barvu slunce a dokáže ji najít i u jiných předmětů. Zvládne rozeznat, kde je více předmětů a kde méně, kde je nahoře kde dole, co je první a co poslední. Zvládne poznat velká tiskací písmena, některé děti i malá písmena, či dokonce slova, která znají jako je máma, táta, své jméno. Umí poskládat čtverec, který se skládá ze dvou trojúhelníků. Dokáže rozeznat, co do řady podobných předmětů nepatří. Začíná se rozvíjet finanční gramotnost, díky které si dítě může uvědomit hodnotu některých mincí. Typické otázky pro zvědavé děti jsou: Proč? Co? Kde? Kdy? Dítě se učí s velkým záplem, proto je dobré ho v tom podpořit (Allen a kol., 2008).

Obě autorky se shodují, že by dítě mělo znát velmi mnoho věcí, které jsou pro dospělého člověka samozřejmostí a bere je jako normální a pochopitelné, avšak v dětských očích je každá věc úžasná a neuvěřitelná. Proč slunce zapadá, proč je tráva zelená, kdy bude padat sníh a další věci, nad kterými se dospělý jedinec ani nepozastaví. Děti jsou velmi zvědavé a my jim můžeme dávat mnoho podmětů, díky kterým jejich zvědavost podpoříme. Děti by se měly přiměřeně ke svému věku orientovat ve světě kolem sebe a k tomu by měl odpovídat i jejich myšlenkový pochod.

1.1.4 Vývoj řeči a jazyka dítěte

Řeč je důležitá ke komunikaci mezi rodinou, kamarády, ale i jinde. Domnívám se, že je potřebná k navázání vztahů mezi dětmi ve školce, ale i jindy. Pokud dítě umí dobře mluvit, nebude mít takový problém navazovat vztahy mezi kamarády. Říká se, že kolik řeči člověk umí, tolikrát je člověkem. Domnívám se, že to souvisí s navazováním vztahů, protože pokud člověk umí mluvit i jiným jazykem než pouze mateřským, tak může navázat mnohem více přátelských vztahů.

Vývoj řeči můžeme rozdělit na tři kategorie. První kategorie je výslovnost. Dítě by mělo správně vyslovovat téměř všechny hlásky, výjimku může tvořit r a ř, které dětem ze

začátku dělají potíže. Pokud však dítě některou hlásku nezvládá, je na místě, aby rodič přemýšlel o logopedii. Druhou kategorií je slovní zásoba, která by měla být přiměřená k věku dítěte. Dítě by mělo bezproblémově se svojí slovní zásobou mluvit o věcech v běžném denním životě. Mělo by umět říct, co si přeje či co mu vadí. Také pokud něčemu nebude rozumět, tak by se mělo umět zeptat, proto je důležité, aby rodiče mluvili na děti v celých větách. Třetí kategorií je porozumění řeči, aby dítě rozumělo obsahově tomu, co po něm dospělý žádá, na co se ho ptá. Také by mělo vědět, jak má mluvit se spolužáky, jak s paní učitelkou. Se spolužáky si může dítě tykat, zatím co paní učitelce, řediteli a většině dospělých bude vykat. Také by mělo umět vybírat si slova, která se hodí pro komunikaci s daným jedincem. Pro komunikaci s paní učitelkou se nehodí úplně všechna slova, která se hodí pro komunikaci se spolužákem (Beníšková, 2007).

Četba knih, mluvené pohádky, divadlo či povídání si s rodiči a kamarády může příznivě ovlivnit vývoj řeči a jazyka. Slovní zásobu můžeme u dětí rozšiřovat, pokud na ně budeme mluvit v celých větách a číst jim knihy, ve kterých uslyší hodně slov, které následně mohou použít ve větách. Dítě je jako houba, které přijme každé slovo, co uslyší, proto bychom měli dbát na to, co před dětmi jako dospělí říkáme. Také bychom dětem měli vysvětlit, že nejsou všechna slova vhodná používat, protože některá jsou ošklivá a mohla by ublížit tomu, komu je řekneme. Je dobré, aby dítě hodně mluvilo, cvičilo si výslovnost a poté mu nedělalo v první třídě problém čtení.

1.1.5 Sociální vývoj dítěte

Sociální vývoj dítěte začíná již od narození a provází jej celý život. Socializace je postupná, nejprve v rámci rodiny, pak v rámci příbuzných, kamarádů, spolužáků, až po kolegy v práci. Dítě by se mělo postupně naučit vyjádřit svůj názor, trpělivosti a komunikaci i s lidmi mimo rodinný kruh, jak jsou kamarádi a paní učitelky ze školky a školy.

V rodinném kruhu i mimo něj může probíhat sociální vývoj dítěte. Probíhá i v prostředí příbuzných, kamarádů či na různých dětských akcích. Dítě se může chovat jinak v prostředí rodiny a jinak, když je s kamarády. Čím více kontaktů dítě získá mimo rodinu, tím bude mít více zkušeností, které se mu budou hodit pro jeho osobní rozvoj. Dítě si v předškolním věku rozvíjí komunikaci i mezi jinými lidmi než jen v rámci rodiny, a díky

tomu získává cenné zkušenosti. Dítě, které je otevřené a nebojí se komunikace s ostatními, nebude mít takový problém při vstupu do základní školy (Vágnerová, 2012).

Beníšková má téměř stejný názor na sociální vývoj dítěte. Dítě by se nemělo bát nového prostředí bez rodiny, mělo by umět komunikovat s ostatními ať už s vrstevníky či dospělými. Mělo by poslechnout autoritu, což je velmi potřebné nejen ve školce a škole, ale i pro jejich budoucí povolání, avšak nemělo by se bát vyjádřit svůj názor. Dítě by na sebe nemělo strhávat veškerou pozornost, mělo by být přiměřeně trpělivé, pokud se mu ostatní nemohou okamžitě věnovat. Spolupráce a čestnost by pro něj neměla být problémem. Mělo by zvládnout prohru, stejně tak jako vítězství. Dítě by také nemělo být zakřiknuté, naopak by se nemělo bát spolupráce, mělo by se družit se svými vrstevníky, avšak by mělo být dostatečně samostatné, co se týče jeho soukromých záležitostí jako je příprava na další hodinu (Beníšková, 2007).

Obě autorky se shodují, že by mělo být dítě samostatné, avšak by se nemělo ostatním stranit. Mělo by být přátelské, komunikativní a nebát se nového prostředí, protože když bude vstupovat do první třídy základní školy, tak to pro něj ve většině případů nové prostředí bude. Děti by měly být trpělivé a měly by se naučit spolupráci, k čemuž nám mohou pomoci různé hry a vyrábění, kdy je třeba trpělivosti a spolupráce.

1.2 Mladší školní věk

Mladší školní věk pro dítě nastává tehdy, jeli dostatečně připraveno na školu. Pokud se dítě vyvíjelo dle obecných předpokladů, poté se může těšit do školy již v 6 letech života, avšak jsou i situace, kdy dítě není dostatečně zralé a musí následovat odklad školní docházky. Školní zralostí, odkladem a vstupem dítěte do školy se zabývám v následujících kapitolách své diplomové práce.

Můžeme ho rozdělit celkem na tři části. První je raný školní věk, dále střední školní věk a poslední částí je starší školní věk. Raný školní věk nastává při vstupu dítěte do první třídy základní školy a trvá po dobu dvou let. Dítěti nastává nová životní situace. Střední školní věk trvá přibližně tři roky a následuje po raném školním věku. V tomto období dítě dospívá, jedná se o období od 3. ročníku do 5. ročníku základní školy. Starší věk následuje od 5. ročníku základní školy a trvá po zbytek povinné školní docházky (Švingalová, 2003).

Vágnerová také uvádí tři fáze mladšího školního věku. První fáze je raný školní věk, který začíná nástupem do první třídy základní školy, což je v období od 6 let věku a trvá přibližně do 9 let. Dítě si musí zvyknout na nové postavení, které nyní zaujímá. Jsou na něj kladeny větší nároky, jako je psaní, čtení a počítání. Druhou fází je střední školní věk, který začíná kolem devátého roku života a končí kolem 11. roku. Tato fáze je relativně klidná. Třetí fáze je starší školní věk, který začíná při vstupu dítěte na 2. stupeň základní školy a končí společně s povinnou školní docházkou. Jedná se o první fázi dospívání, kde se dítě mění nejen fyzicky, ale i psychicky (Vágnerová, 2012).

Vývoj v mladším školním věku dítěte není nutné rozebírat pro diplomovou práci, jelikož se zabýváme prvním týdnem povinné školní docházky, pro který je nejdůležitější vývoj dítěte v předškolním věku, protože dítě přestupuje z mateřské školy do základní školy a má v sobě ukotveny návyky z mateřské školy. Děti jsou na začátku raného školního věku velmi hravé a zvědavé, stejně jako v posledním ročníku mateřské školy. Následný vývoj je důležitý až po vstupu do základní školy.

2 Školní zralost

Školní zralost či školní připravenost je připravenost dětí na školu a dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojit školní znalosti a dovednosti. Jinými slovy je dítě připraveno na novou etapu života, která ho bude posouvat v jeho dovednostech dále a bude ho více rozvíjet. Žák bude muset být více koncentrovaný, bude mít náročnější časový režim, bude muset více vnímat, uvědomovat si povinnosti, které školní docházka přináší jako jsou například úkoly či povinnosti ve třídě. Z dítěte se stane žák a z kamarádů se stanou spolužáci a již si nebudou moc stále hrát, ale budou muset poslouchat určitá pravidla a jejich časový režim se jim více naplní povinnostmi než hracím časem. Tato etapa je velmi důležitá, nesmíme ji podcenit, uspěchat, protože by to mohlo mít špatný dopad na dítě. Zároveň ji nesmíme zanedbat, protože dítě, které by bylo nadané bychom zabrzдили a nedali mu možnost se více rozvíjet, takzvaně bychom mu utlumili jeho nadání a předpoklady pro vzdělání.

Křováčková uvádí: „Školní zralost (biologické zrání) chápeme jako dosažení úrovně vývoje centrální nervové soustavy, která se projevuje odolností dítěte vůči zátěži, jeho schopností se soustředit a emoční stabilitou“ (Křováčková, 2014, s. 13).

Zkušení pedagogové sepsali množství příruček, které nám mohou pomoci v rozhodování, zda dítě do školy dát či nikoli. Máme tři možnosti nástupu žáků do škol. První možnost je předčasný nástup, který nastane tehdy, když dítěti ještě není šest let. Druhá možnost je běžný nástup, ten nastává tehdy, když žákovi je šest let. Třetí a poslední možnost je odložený nástup, který je tehdy, když dítěti je více než šest let. Ve výjimečných případech můžeme mít i čtvrtou možnost, a to je odklad školní docházky o dva roky, tato situace je však jen ojedinělá. Ve výjimečných případech se také objevuje přerušování školní docházky, k tomu dochází tehdy, když dítě nastoupí do školy, ale zjistíme, že není ještě zralé (Verecká, 2002).

Matějček uvádí, že bohatstvím národa není již zlato, železo a jiné suroviny, ale to, co máme v hlavě. Hlavním bohatstvím jsou tedy naše vědomosti, vzdělání a snad i dobré srdce. Abychom však dobré vědomosti mohli získat, musíme k tomu být uzpůsobeni. Pokud dítě není připraveno tělesně, zdravotně, není rozumově vyspělý, nemá ještě dostatečnou výchovu, neudrží pozornost, nemá odolný nervový systém a další, tak je potřeba takové dítě chránit, protože je velká pravděpodobnost, že by na začátku školní

docházky neuspěl a mělo by to na něj špatný dopad. Dítě musí být řádně vyspělé, jelikož nároky na něj stoupají, protože náš civilizovaný svět jde stále kupředu (Matějčíček, 1998).

Všichni autoři se shodují v tom, že školní zralost by se neměla podcenit, na dítě má být brán ohled a mělo by se pro něj dělat co nejvíce. Každé dítě má jiný rozvoj, a tudíž je třeba ho být jako originál a dovolit mu školní doklad či jít do školy dříve.

2.1 Zjištění školní zralosti

Školní zralost je velmi důležitá a nesmíme to podcenit. Je důležité vědět, kdy je dítě dostatečně připraveno na školu, ať už se jedná o vstup do školy dříve, běžný vstup či některý z možných odkladů školní docházky. To, zda je dítě dostatečně připraveno může posoudit učitelka v mateřské škole, speciální pracovník v pedagogicko-psychologické poradně či pediatr v 5 letech dítěte. Každé dítě je originální a ke každému musíme přistupovat individuálně, proto někdo nastupuje do školy předčasně, jiný normálně a jiný s odkladem. Kde se dá dále poznat, že je dítě zralé na školu, je zápis do první třídy, kde dítě prochází různými malými testy a zkušenosti pedagog si zaznamenává jeho reakce a výsledky. Velmi pěkný ukazatel je ten, že dítě dokáže aspoň 10 minut koncentrovat pozornost, to je velmi jednoduché a může to zjistit i rodič, pokud si například dítě maluje nebo poslouchá pohádku a dokáže to dělat 10 minut bez vyrušení.

Při zjišťování školní zralosti nám může pomoci mnoho lidí. Někteří nám mohou poradit jen na základě vlastních zkušeností a pocitů, a proto není dobré se na ně příliš spoléhat, jedná se především o tchýně, babičky, sousedky. Jako odborník by se nám mohl zdát pediatr, avšak nikdy nevíme, co si o něm naše dítě myslí, může se před ním chovat úplně jinak než například ve školce. Učitelka z mateřské školy má dítě na očích několik hodin a ví, jak se dítě chová v různých příkladech, vidí jeho výkresy a může odhadnout, zda bude mít dítě ve škole problémy či nikoli. Jako další nám může pomoci učitelka u zápisu, která by měla podle různých cvičení při zápisu do první třídy poznat, zda to dítě zvládne či nikoli, ale jsou i zápisy, kde si dítě učitel vůbec neprohlídne, nezjistí a z důvodu naplnění kapacity třídy tak bere i nezralé děti, kterým by odklad prospěl. Jako předposlední možnost, kde nám mohou pomoci s otázkou, zda je dítě připravené do školy či nikoli je pedagogicko-psychologická poradna, kde si většinou vezme psycholog dítě a pracovník rodiče, provedou anamnézu a vydají určité rozhodnutí. Poslední možností je pak soukromý psycholog (Verecká, 2002).

Máme pět hlavní ukazatelů školní zralosti. První z nich je tělesný vývoj dítěte a zdravotní stav neboli somatická zralost. To, zda má dítě dobrý tělesný vývoj a zdravotní stav na vstup do školy nám řekne pediatr na preventivní prohlídce v 5 letech věku dítěte. Říká nám to dostatečně s předstihem, kdyby bylo potřeba udělat preventivní opatření či školní docházku odložit. Pokud dítě dosáhne k 31. srpnu věku 6 let, pak je podle norem dostatečně zralé na povinnou školní docházku, avšak každé dítě je originální a ke každému musíme přistupovat individuálně. V období 6. roku života u dětí dochází k velmi důležitým vývojovým změnám, které jsou podmíněny zráním a učením.

Zrání organismu, především CNS, se pak projevuje ve stabilitě a odolnosti vůči zátěži. Dítěti umožní lépe využívat schopnosti koncentrace pozornosti. Je to také jeden z předpokladů dobré adaptace na školní režim. Zrání CNS ovlivňuje nejen rozvoj motorické a senzomotorické koordinace, ale také ovlivňuje lateralizaci ruky a manuální zručnost. Dítě by mělo mít dobrou koordinaci mluvidel, jinak dítě nedokáže dobře vyslovovat. Dobrému rozvoji sluchového a zrakového vnímání předchází zrání určitých oblastí mozku, pokud dosáhne dobré úrovně, pak dítěti nebude ve škole dělat problém se učením čtení a psaní (Vágnerová, 2012).

Druhý ukazatel školní zralosti je duševní neboli psychická zralost. V tomto odvětví se posuzuje rozumová vyspělost dítěte a jeho poznávací procesy. Pokud má dítě dostatečně rozvinuté poznávací procesy, tak je schopno chápat veškeré učivo, umí koncentrovat pozornost, lépe se soustředí, a také vydrží déle pracovat, což je jako předpoklad pro nástup do školy velmi důležité. Také je velmi důležité, aby dítě mělo rozvinuté vnímání celostní, konkrétní, též analytické. Vnímání je potřebné pro pochopení vzájemných vztahů a souvislostí, aby dítě bylo schopno postihnout podobnosti a rozdílnosti kolem sebe. Na konci 1. stupně ZŠ je důležité, aby dítě mělo již počátky abstraktního myšlení. Jeden z procesů, které jsou důležité v psychické zralosti je také myšlení, které je potřeba, když se dítě chce něco názorně naučit. Velmi důležitou složkou je paměť, která byla především mechanická, která se postupně rozšiřuje o logickou. Další složkou psychické zralosti je řeč a nejedná se o možnosti výslovnosti, ale o slovní zásobu, kterou dítě má. Dítě by mělo být schopné povídat o svých zážitcích v podobě vět či převyprávět pohádku. Také by mělo mít správnou gramatickou stavbu vět. Dítě by mělo umět rozeznat realitu od svých přání a tužeb, tím se zabývá představivost. Poslední součástí psychické složky je motorika, která je důležitá pro lepší koordinaci a ovládnání pohybů. Dítě dokáže sedět

v klidu 10 až 15 minut, v této době se nenechá vyrušit jinými elementy, které přichází zvenčí.

Jeden z dalších ukazatelů je citová zralost, která je vázána nejen na rodiče, ale i na spolužáky z mateřské školy a jiné podmínky. Citová neboli emocionální zralost se u dítěte projeví nejčastěji tak, že je dítě citově vyrovnané, přiměřeně reaguje na dané podmínky a je odolné vůči frustraci, umí prohrávat, snáší dobře odloučení od rodičů a je schopno odložit okamžité uspokojení svých přání. To mohou velmi dobře vypořádat učitelky v mateřských školách, které mají děti neustále na očích a vidí, jak se mezi ostatními dětmi chovají.

Sociální zralost, která je dalším dílčím ukazatelem školní zralosti, mohou také dobře vypořádat učitelky v mateřské škole či vedoucí na různých kroužkách, kam dítě dochází ve svém volném čase, ale i rodiče. Sociální zralost souvisí s citovou zralostí. Projevuje se to tím, že dítě umí přiměřeně navazovat kontakty i mimo rodinu, třeba na zájmových kroužcích či jen venku na dětském hřišti. Umí respektovat roli učitele, zároveň dokáže přijmout roli žáka. Na zájmových kroužcích se umí mezi kamarády začlenit a účastnit se společných činností. Také se umí přizpůsobit, pomáhat ostatním a brát na ně ohled. Zvládne poslechnout svou autoritu, ať už se jedná o rodiče, učitele nebo jinou autoritu. Jednoduše řečeno dítě se dokáže začlenit do skupiny a funguje v ní bezproblémově, komunikuje, poslouchá, pomáhá, ale nebojí se i zeptat či říct svůj názor.

Poslední ukazatel je pracovní zralost, kde se dá pozorovat to, zda je dítě motivováno pro výkon, snaží se dosáhnout vytyčeného úkolu a nevzdává se hned po prvním neúspěchu. Pokud by to dítě nebylo schopno zvládnout, hrozilo by, že ve škole, kde mu něco nepůjde, bude demotivovaná a selže. Dítě se také musí umět přizpůsobit okolnímu režimu, jelikož v hodině se děti učí, musí se soustředit a hry jsou povolené až o přestávce. Pokud by to dítě nezvládlo, tak by rušilo ostatní spolužáky a samo by se nic nenaučilo.

Zjištění školní zralosti je opravdu velmi důležité, pokud dítě nebude dostatečně připraveno, hrozí mu nebezpečí selhání, dítě by si to mohlo dávat za vinu a mohlo by to mít velké následky i do dalších roků studia. Je opravdu důležité dbát na potřeby dětí a jejich originalitu a dělat pro ně maximum. Pokud je dítě dostatečně zralé tak nejen, že se toho více a lépe naučí, ale bude mít motivaci se učit dále, vzdělávat se a pracovat samo na sobě. Pokud by dítě mělo odklad, který není potřeba, tak je možnost, že ho učení

nebude bavit, bude se nudit, nebude mít motivaci se vzdělávat, protože mu všechno jde a později, když přijde těžší látka, tak nebude schopno se látku naučit a pohoří. Musíme dát dětem čas, aby dozráli a byli dostatečně vyspělí a zároveň je nesmíme zanedbat, protože by pak neměly chuť se snažit a bojovat a mělo by to na ně také špatný dopad.

2.2 Testy školní zralosti

V kapitole uvedu několik testů, díky kterým si lze udělat představu, zda je dítě dostatečně zralé pro vstup do školy. Existují různé metody ke zjištění školní zralosti, ať už to jsou testy, které dítě vnímá opravdu jako test nebo je to pouze tiché pozorování. Učitelka v mateřské škole provádí testování dětí, kteří se chystají do školy vlastně několikrát denně díky pozorování dítě. Jen to, jak se dítě v mateřské škole chová, jak projevuje svou emoční stránku, sociální a rozumovou. Testy provádí nejen učitelka v mateřské škole, ale i psycholog či speciální pedagog.

Máme různé metody, jak zjistit školní zralost dítěte, jedním je klinická metoda, kam zařadíme anamnézu, pozorování, rozhovor a další metoda je testová. Metodu pomocí různých testů velmi často využívají psychologové, speciální pedagogové, ale i učitelky v mateřské škole. Učitelka v mateřské škole smí testování provádět pod podmínkou, že má dostatečné odborné i praktické znalosti a je prakticky zaškolená, aby mohla využívat tyto metody a neublížila tak dítěti. Výsledky těchto metod však nepostačují pro komplexní posouzení školní zralosti a připravenosti, avšak mohou být podkladem pro další odborné vyšetření (Švingalová, 2003).

2.2.1 Jiráskův test školní zralosti

Jedním ze základních a nejčastějších testů je Jiráskův test školní zralosti. Tento test je standardizovaný, což znamená, že pro jeho vyhodnocení je třeba zachovat standardní podmínky – záznamový arch, jednotné ilustrace a vyhodnocení. Test má dvě části. První část je neverbální a má tři úlohy (Janků, 2010).

Test se skládá ze tří subtestů:

- Kresba lidské postavy
- Obkreslení skupiny teček
- Nápodoba psacího písma

Tento test není dobré provádět za přítomnosti rodičů, jelikož nemůžeme zjistit schopnost separace od rodiče, také lze zabránit šíření testu mezi populaci, i když v dnešní době je na internetu snadno dohledatelný, avšak zjištění separace od rodičů je důležité.

Test se vyhodnocuje na pětibodové škále, kde za nejlepší výkon dítě může získat 1 bod a za nejhorší výkon získá 5 bodů. Lze tedy celkem získat součet 3 až 15 bodů. Jednotlivé úlohy mají jasně stanovená kritéria hodnocení, které vychází ze zkušeností hodnocení dětí v předškolním věku. Děti jsou pak podle součtu hodnoceni tak, jak ukazuje tabulka.

Tab. 2 – Hodnocení Jiráskova testu

Součet bodů	Úroveň školní zralosti
3-5	výrazný nadprůměr
6	nadprůměr
7-9	průměr
10-11	slabší průměr
12	podprůměr
13-15	velmi slabá úroveň

Děti, které se pohybují v bodovém hodnocení na začátku tabulky nebudou mít ve škole téměř žádný problém s učením, avšak musíme dbát na to, abychom je přiměřeně zatěžovali, protože pokud bychom je podcenili, mohly by zlenivět, učení by je nebavilo a spadly by nám zbytečně do průměru, když mohou dělat těžší věci. Naopak u dětí, které se nachází na nižších příčkách tabulky hrozí, že ve škole nebudou úspěšní, avšak tento test se bere pouze jako orientační a je nutné, aby dítě podstoupilo podrobnější komplexní vyšetření školní zralosti a připravenosti. Tento test tedy slouží jako podklad k dalším testům a až z celkového hodnocení si lze utvořit představu o tom, zda je dítě dostatečně připraveno na školu.

Domnívám se, že Jiráskův test je nejčastěji používaný a díky tomu se jako jediný dostává do podvědomí laické veřejnosti. Test se mi zdá přijatelný pro zkoušku školní zralosti, protože dle mého názoru není složitý na pochopení a žáci by s ním neměli mít problém.

2.2.2 Kernův test základních výkonů

Kernův test je oproti Jiráskovu testu více obsáhlý. Test se využívá ke zjištění školní zralosti u dětí předškolního roku. Test mohou používat i učitelé základních škol, kteří projdou školením k danému testu.

Dalším testem, který se využívá a je o něco delší než Jiráskův test, je test od pedagoga Arthura Kerna. Tento test je časově nenáročný a mohou je využívat nejen speciální pedagogové, ale i učitelé. Jirásek tento test modifikoval, proto se nemůžeme divit, že zde jsou některé složky stejné. Kerner zakládá svůj test na šesti úkolech, kde jsou čtyři určeny nejen pro individuální vypracování, ale i skupinové (Klindová a kol., 1974).

Kernův test se skládá z šesti částí:

- čmárání
- přepsání věty, která je předepsaná psacím písmem
- kresba lidské postavy
- obkreslení skupiny teček
- výběr určitého počtu kostek z hromady
- spočítání teček na předložené kartě

Oproti Jiráskovu testu je Kernův obsáhlejší a obsahuje navíc právě čmárání, výběr určitého počtu kostek z hromady a spočítání teček na předložené kartě. První čtyři body lze provádět ve skupině, ale výběr určitého počtu kostek z hromady a spočítání teček na předložené kartě musí každé dítě dělat samostatně.

Domnívám se, že i Kernův test je vhodný pro zjištění školní zralosti, stejně jako Jiráskův test školní zralosti, který z něj vychází. Osobně bych si raději zvolila Jiráskův test, protože mi přijde jednodušší na vyhodnocení než Kernův test. Každý má však svá specifika a někomu jinému by mohl přijít Kernův test lepší, jelikož je obsáhlejší oproti Jiráskovu testu.

2.2.3 Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky

Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školy, jak již název napovídá, je o zjištění rizik poruch čtení a psaní. Zjišťuje nám, jestli budoucí žáci budou mít ve škole problémy se čtením a psaním.

Test nám pomáhá vyhledat děti, které nemají rozvinuté všechny percepční a motorické oblasti tak, aby mohly úspěšně zahájit školní docházku nebo by se u nich mohly v budoucnu objevit specifické poruchy učení. Tento test mohou používat pracovníci z poradny, psychologové, speciální pedagogové, učitelé základních i mateřských škol, je však třeba navštívit vzdělávací kurz, mít řádné proškolení a získat akreditaci. Tímto testem testujeme děti od 5 do 10 let života (Křováčková, 2014).

Autorkami testu jsou Švancarová Daniela a Kucharská Anna. Test obsahuje celkem 13 podtestů, které se zaměřují na sluchovou, zrakovou a artikulační oblast, jemnou motoriku, schopnost učení a schopnost tvoření rýmu. Test trvá přibližně 20-30 minut a je k němu potřeba i „bzučák“ či papír s třemi linkami. Test je individuální záležitostí a můžeme ho využívat i při nástupu do první třídy pro zjištění rizika čtení a psaní u žáků. (Švancarová a kol., 2001)

Domnívám se, že test pro zjištění rizik poruch čtení a psaní je vhodný pro děti, kde si pedagog není jistý, zda by mohl daný problém nastat či nikoli. Díky testu se pedagog může připravit na dané obtíže, zajistit pomůcky a problém zmírnit.

2.3 Odklad školní docházky

Odklad školní docházky není nic, za co by se mělo dítě či rodič stydět a je to přirozená věc, protože každý jsme originální, každý se vyvíjíme jinak rychle a máme jiné možnosti. Pokud dítě není dostatečně zralé, tak mu pedagog či psycholog z poradny doporučí odklad.

Podle Matějčka se mnohých rodičů dotkne, že jejich dítě má odklad školní docházky, který jim poradí právě pedagog či psycholog z poradny, protože nástup do tak náročného prostředí by pro dítě nebyl ještě vhodný. Někteří rodiče však odklad školní docházky uvítají, protože jsou si vědomi, že jejich dítě ještě není dostatečně zralé na školu a školní povinnosti by pro něj byly demotivující a těžké, stejně jako pro rodiče, kteří by s ním měli školní povinnosti doma dělat. Za třetí jsou i tací rodiče, kteří odklad školní docházky pro své dítě vyžadují, i když pro to nejsou žádné vážné důvody. Většinou to jsou velmi citově vázaní rodiče, kteří chtějí své dítě držet doma v bezpečí a mají strach z velké zátěže a svému dítěti chtějí prodloužit dětství (Matějček a kol., 1998).

Křováčková uvádí: „*Odložení školní docházky je vhodné pouze u dětí, kde se jedná o zdravotní obtíže, o nerovnoměrný či zpomalený vývoj nebo o dílčí oslabení. Při nedostatcích ve výchovném prostředí a snížené podnětnosti prostředí (např. u romských dětí), je nezbytné v rámci odkladu školní docházky zajistit docházku do mateřské školy*“ (Křováčková, 2014, s. 26).

Oba autoři se shodli, že je v zájmu dítěte odklad školní docházky nebrat na lehkou váhu a zajímat se o jeho největší blaho. Pokud bude tedy dítěti odklad školní docházky doporučen, pak bychom to měli mít na paměti a dítě zbytečně nevystavovat rizikům školní neúspěšnosti. Zároveň pokud dítěti odkad doporučen není, tak by dítě mělo nastoupit do základní školy v běžném režimu. Pokud by dítě nenastoupilo, hrozí, že ho budeme zbytečně brzdit, nebude se moci dobře vyvíjet.

Křováčková také uvádí: „*Některé děti vývojových předpokladů pro vstup do školy nikdy nedosáhnou (děti se sníženou inteligencí až na úroveň mentální retardace) se vzdělávají v základních školách praktických či speciálních*“ (Křováčková, 2014, s. 26).

Pokud tedy bude mít dítě odklad, pomůže mu to vyzrát ve všech aspektech, nebude se stresovat, ani rodiče se nebudou muset strachovat o to, zda jejich dítě školní docházku zvládne či nikoli, bude lépe připravené pro vstup do školy díky vývoji nervové soustavy a také bude lépe zvládat zátěž. Jinými slovy, je dobré mu dopřát dostatek času, pokud to potřebuje.

3 První třída základní školy

První třída pro děti začíná dříve než 1. září. Začíná již při zápisu do první třídy, který by měl být pro děti zábavný, motivující a měly by si ho užít. Tento den je pro ně opravdu výjimečný, může je motivovat k radosti z učení a vyvolat v nich zvědavost, co všechno se budou učit v první třídě.

„Nástup do školy je důležitým sociálním mezníkem. Dítě v této souvislosti získává novou roli, stává se školákem. Doba, kdy tuto roli získá, je přesně časově určena a jako společensky významný akt ritualizována...“ (Vágnerová, 2012, s. 254).

V první třídě se děti seznamují s novými pravidly, stávají se z nich školáci a přijímají roli školáka, spolužáka, ale i kamaráda. Nové prostředí, nový kolektiv, nová pravidla, je to něco úžasného. Jelikož se děti v první třídě poznávají a tvoří si kolektiv, nové přátelské vazby a nový režim, tak je to pro ně dosti náročné a pedagog by jim měl vyjít co nejvíce vstříc, aby se dítě zbytečně nestresovalo, ale těšilo se a bylo motivováno pro nadšení do učení.

Téma, které bude žáky provázet celý rok je vhodným doplňkem pro výuku. Většinou si pedagogové volí stejnojmenné téma, jako jsou dětské pohádky, jako například Krteček, Mach a Šebestová, Pejsek a Kočička, Večerníčky, Červená Karkulka a další známé pohádky, které znají ze školky, z knih, které jim četli rodiče či z televizních pořadů.

Žák se učí nějakému respektu nejen k učiteli, ale i ke spolužákovi, proto jsou ve třídě vytvořena i pravidla, která je nejlepší vytvářet společně. Když si žáci vytvoří na začátku školního roku třídní pravidla, podepíší se pod ně, a tím potvrdí, že je budou dodržovat, tak to má mnohem větší účinnost, než kdyby učitel žákům pravidla přinesl již napsaná. Pravidla je pak nutno umístit někam, kde na ně všichni dobře uvidí a pokud budou pravidla porušovat, tak si je musíme stále připomínat, že je to něco, na čem se žáci dohodli mezi sebou a učitel jim pouze pomáhal.

První třída je novinkou nejen pro dítě, které přechází z mateřské školy do základní školy, ale i pro rodiče. Nyní bude mít dítě domácí úkoly, bude toho muset více umět, bude muset pracovat i doma. Je to zkrátka jiný režim, než který byl v mateřské škole a učitel by měl vyjít rodiči vstříc, zároveň rodič by měl vyjít vstříc učiteli, protože oba dělají jen to, co je v nejlepším zájmu dítěte, takže táhnou za jeden provaz. Bohužel se občas stane, že si

nerozumí a nedokážou to slovy popsat a vysvětlit, nedokážou se shodnout a pochopit, ale musí, protože jinak by to mělo špatný důsledek hlavně na dítě. Proto je tedy důležité, aby učitel s rodičem a rodič s učitelem dobře spolupracovali a dítě se díky tomu mohlo rozvíjet za těch nejlepších podmínek, které mu můžeme dát.

„Na počátku školní docházky máme jako učitelé pro dítě daleko větší význam než kdykoli později...“ (Kreisllová, 2008, s. 21).

Z toho plyne, že jako učitelé v první třídě můžeme dítě dost ovlivnit a nasměrovat tím správným směrem. Správným směrem myslím ten, kde je dítě vnitřně motivováno k učení a prozkoumávání nových věcí, kdy na sobě chce pracovat a vzdělávat se stále víc a víc. Tato životní etapa by se neměla podcenit a jako učitelé bychom na ní měli brát velký zřetel, být důslední a vstřícní k individualitě dítěte.

„...Kdo je dobrý učitel? Je to především člověk, který miluje děti, nachází radost ve styku s nimi, umí se s dětmi přátelit, bere si k srdci dětské radosti i žádosti, zná dětskou duši a nikdy nezapomíná, že on sám byl také dítětem. Věří, že se každé dítě může stát dobrým člověkem. Dobrým učitelem je také ten, kdo dobře zná svůj obor, jemuž vyučuje, miluje ho a je obeznámen s nejnovějšími pedagogickými trendy i výzkumy“ (Nelešovská, 2005, s. 13).

Abychom mohli být právě dobrými učiteli, je třeba se vzdělávat. Dobrý učitel by neměl být pouze v první třídě, ale ve všech ročnících základní, střední i vysoké školy a jiných školských zařízeních. V první třídě by však měl být opravdu dobrý, kvalifikovaný pedagog, který ví, jak se děti vyvíjí, jak přemýšlí, jak reagují, jaké mají potřeby a tužby. Ty by se měl snažit v jejich největším zájmu naplnit a pomoci žákům směřovat k dobrým výsledkům ve vzdělávání. Doufám, že každý z nás je dobrý učitel.

3.1 Zápis do první třídy

Zápis do první třídy je pro děti velmi velký a významný den. Jdou se poprvé podívat do školy, vidí některé spolužáky, vidí nové tváře budoucích učitelek. Tento den by se neměl podcenit, protože pro dítě může být motivující, ale i demotivující. Z dítěte, které si dřív hrálo se stává školák a je to pro něj nová role a zápis slouží jako takové potvrzení.

Dítě i rodič, budoucí učitelka, ředitel a zkušený pedagog by u zápisu neměli chybět. Dítě by mělo znát své jméno, kolik mu je let. Velmi dobrým ukazatelem je znalost i adresy bydliště. Mělo by znát barvy, základní geometrické tvary jako je čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník. Také by mělo určit co je více a co méně, například kde je více kytíček, kuliček, bonbónů a kde méně, kde je nahoře a kde dole či co je větší a co menší. To lze zkusit buď na opravdových předmětech nebo pouze na obrázcích. Také by mělo být schopno zopakovat jednoduchou větu, kterou pedagog řekne. Podle předlohy by mělo zvládnout namalovat jednoduchý tvar, který dostane na papíru. Pokud si pamatuje ze školky básničku, písničku či říkadlo, tak se určitě rádo pochlubí, což je další plusový bod. Některé děti jsou však u zápisu tak nervózní a je to pro ně takový tlak, že nejsou schopné ničeho a jsou jen u rodiče. Proto je dobré s rodičem spolupracovat, aby dítě podržel a pomohl mu. Když z dítěte strach opadne, může si jít třeba kreslit podle předlohy.

Zápis do první třídy by měl zjistit, zda je dítě dostatečně zralé z psychické, fyzické, sociální a emoční stránky. Psychická zralost nám určuje úroveň analyticko-syntetické činnosti, schopnost záměrného zapamatování, na jaké úrovni má sluchové a zrakové vnímání, jaká je jeho grafomotorika a další. Do fyzické stránky řadíme například zdravotní stav a tělesnou vyspělost dítěte. Mezi sociální a emoční stránku řadíme to, zda se dítě dokáže odloučit na určitou dobu od rodiny, jak reaguje na učitele a spolužáky, zdali plní požadavky, jestli umí pracovat ve skupině a další (Křováčková, 2014).

Jak je vidět, zápis do první třídy je velmi úzce spjat se školní zralostí, která je potřebná pro vstup dítěte do základní školy. Školní zralost se u zápisu do první třídy vyskytuje opodstatněně, jelikož bez školní zralosti by dítě mohlo ve škole pohořet, což by mohlo zanechat následky na dítěti a dítě by se pak do školy netěšilo, bylo by to pro něj něco stresujícího a nepříjemného, což si nikdo nepřejí.

Při zápisu do první třídy základní školy by mělo být vše tak, jak uvádí Kreislová: „*At' už se děti vydají do Pohádkového lesa, nebo je budou provázet známé postavy z Večerníčků, vždy by si měly zápis užít a přesvědčit se o vliďném a bezpečném prostředí školy*“ (Kreislová, 2008, s. 11).

Pro rodiče ani dítě by zápis neměl být trestem, naopak by si ho měli užít, neměli by se kvůli němu zbytečně stresovat. Díky tomu, že je dítě v neznámém prostředí a překonává trému, tak jako učitelé můžeme určit, zda bude mít logopedické vady a jaké je povahy,

zda je spíše sebevědomé či bázlivé. Velmi dobré je i zapojení rodičů, kteří mohou spolupracovat s dítětem třeba při stavění puzzlí či stavět z kostek. Také je dobré obrázky, puzzle či pohádkové bytosti, se kterými se děti setkají dále využít 1. září, aby se lépe cítili a bylo jim ve škole dobře, protože uvidí něco povědomého (Kreislová, 2008).

Na zápis do první třídy by se měl pedagog dobře připravit a dobře si ho naplánovat. Je pěkné, když se u zápisu objeví stejná postavička či příběh, který bude děti provádět celou první třídou.

Díky zápisu se může škola dobře prezentovat, představit svůj program, udělat výstavu z prací žáků, pozitivně naladit jak budoucí žáky, tak rodiče, sdělit informace o dalších setkáních, dát rodičům různé doporučení na držení tužky a navázat spolupráci s rodiči a díky tomu získat potřebné informace, abychom se pak vyhnuli nepříjemným situacím například na téma rodiny. Rodiče také mohou dostat dotazník, ze kterého bychom získali potřebné informace o dítěti, jaké má zájmy a navíc, zda rodina chce spolupracovat se školou a v jaké míře (Kreislová, 2008).

U zápisu do první třídy je spousta věcí, které jsou potřebné připravit dopředu, ať už se jedná o dotazník či výzdobu. Je velmi důležité to nepodcenit a dbát na to, aby vše bylo dobře připravené. Je také dobré se při přípravě zápisu do první třídy radit s pedagogy, kteří jsou zkušenější a již zápis připravovali, či hledat v knihách nebo na internetu různé rady a nápady. Také je dobré jít s dobou, připravit si aktuální téma, které dnešní děti zajímá, podívat se na nové dotazníky, napsat konkrétní spolupráci, pokud se se školou jezdí na kolo, běžky, do divadla či má jiné specifikum, o kterém by měl rodič vědět. Zápis do první třídy není novou životní etapou pouze pro dítě, ale i pro rodiče, proto je důležitá komunikace mezi rodičem a pedagogem.

3.2 Průběh prvního týdne v první třídě

První týden v první třídě bývá dosti náročný nejen pro žáka, ale i pro rodiče a učitele. První týden se sdělují informace, které jsou důležité pro správný chod nejen ve třídě, ale i v družině, jídelně či na zájmových kroužcích. Rodiče dostávají spoustu informací, seznamů pro nákup vhodných školních pomůcek, dotazníků či potvrzení. Každá škola si však tyto dokumenty předává jinak, jedna je předává již při zápisu, druhá při nulté školičce, třetí je pošle emailem, čtvrtá přinese vytištěné v obálce, co je však důležité, je to, aby se vše správně vyplnilo, přineslo a použilo.

Domnívám se, že seznam věcí, které si mají žáci do první třídy pořídit, je dobré dávat mnohem dříve, než první den či v průběhu prvního týdne, aby si mohli rodiče nákup přizpůsobit své pracovní době, nebyly přeplněné papírnicí a obešli se tak bez zbytečného stresu či zapomenutí koupit nějakou věc a mohli se plně věnovat svému dítěti, které právě nastoupilo do první třídy, začíná mu nová etapa života a potřebuje, aby ho rodina a okolí podporovalo. Pokud ho bude rodina podporovat společně s učitelem, pak je to pro dítě ten nejlepší start, jak si zamilovat učení.

Na první týden by se měl učitel budoucích prvňáčků velmi dobře připravit a neměl by ho podcenit. Je důležitý stejně, jako zápis či první den v první třídě. Tento týden se budou žáci seznamovat se třídou, školou, spolužáky a dalšími aspekty, které dosud neznali.

Žáci by se měli ve své třídě cítit velmi komfortně, čemuž napomůže i výzdoba třídy, která by se měla podobat té, jako měli ve školce. Správná výzdoba bude na žáky působit mile, přívětivě a útulně. Pokud třídu vyzdobíme výtvarnými díly dětí, nic tím nezkažíme a bude to také působit velmi pěkně. Výzdoba třídy prozradí mnohem více než si myslíme, prozradí například estetické cítění a osobnost učitele. Třídní výzdoba ovlivňuje také estetické cítění žáků (Kreisllová, 2008).

Výzdoba třídy by tedy měla být vkusná, neměla by být přeplácaná, měla by obsahovat pomůcky k učení, jako jsou písmena abecedy, čísla, měsíce, kalendář pro zaznamenání akcí, hledání datumu či připomenutí narozenin žáků. Pokud je tedy třída správně vyzdobena, bude na žáky velmi kladně působit, budou se do školy těšit, nejen první týden, kdy budou třídu okukovat a zkoumat.

Prohlídka školy je dobrá zařadit v prvním týdnu školní docházky. Každé dítě je velmi zvědavé a prohlídka školy je pro ně pěkným zážitkem. Samozřejmostí je ukázání místnosti jako jsou toalety, šatna, jídelna, tělocvična, výtvarná dílna a další místnosti, které daná škola nabízí.

Tento týden se tvoří třídní pravidla, o kterých bych se ráda zmínila v kapitole třídní kolektiv, protože třídní pravidla mohou kolektiv směřovat správným směrem.

Beníšková ve své knize uvádí: „*Počáteční týden ve škole bývá pro prvňáčky zvykací. První den jsou ve škole jen chvíli, další den do deseti hodin. Postupně se čas strávený ve*

škole prodlužuje. Během prvního týdne by si děti měly přivyknout na čtyři vyučovací hodiny“ (Beníšková, 2007, s. 34).

S paní Beníškovou musím plně souhlasit. vždy je dobré, aby pro dítě byly změny pomalé a plynulé, čemuž tento první týden napomůže. Tento týden je velmi vhodné využít k tomu, aby se žáci mezi sebou lépe poznali, na což nám právě takto krátký čas vyučování stačí. Postupně lze přidávat i klasické učení se novým věcem, což je však dobré dělat formou her a zábavných aktivit.

První týden slouží nejen dětem k poznávání, ale i učitel, který se s žáky seznamuje. Pozoruje žáky, jaké má kdo specifické vlastnosti, kolik potřebuje odpočinku po aktivitě, jak dlouho udrží pozornost, jak vyslovuje, jak se chová mezi ostatními žáky, zda má problém zapadnout či nikoliv. Někteří žáci mohou první den působit úplně jinak než na konci týdne, proto je dobré dělat si představu, ale nedávat žáky do škatulek či si k nim dokonce vytvářet domněnky.

3.3 Třídní kolektiv

Jedním z velmi důležitých aspektů, aby se děti cítily ve škole dobře je třídní kolektiv. Třídní kolektiv si tvoří žáci mezi sebou, napomáhá jim s tím i učitel a třídní pravidla. Bohužel třídní kolektiv se nedá utvořit během jednoho dne, dnů je k tomu většinou potřeba mnohem více, avšak trvání dobrého třídního kolektivu může být několikanásobně delší, což by mi jistě mnoho dospělých potvrdilo, protože pokud je dobrý třídní kolektiv, tak se nejen děti cítí ve škole dobře, ale později se to projeví i tím, že se scházejí i mimo školu ba dokonce i po ukončení povinné školní docházky.

Průcha v knize *Pedagogický slovník* popisuje kolektiv: *„Kategorie, s níž pracovala marxisticky orientovaná pedagogika a psychologie (A. S. Makarenko, K. K. Platonov, A. V. Petrovskij aj.). Termín se užíval ve dvou významech: (1) Obecně libovolná skupina osob se společným cílem (kolektiv učitelů kolektiv žáků dané školy, kolektiv třídy)...“* (Průcha a kol., 1998, s. 109).

Třídní kolektiv vzniká za účelem vzdělávání se, skládá se právě z žáků, kteří chtějí chodit do školy a učit se. V České republice je vzdělávání dáno i zákonem, avšak si žáci, nebo jejich zákonní zástupci, mohou vybrat libovolnou školu s libovolným zaměřením. Často se rodiče domlouvají, do které třídy dají své dítě, aby bylo s kamarády z mateřské školy,

což beru jako pozitivum, protože kolektiv, který si utvořily děti již v mateřské škole, se částečně může přenést i do školy základní. Když se děti mezi sebou budou znát, bude ve škole mnohem lépe probíhat adaptace, kterou lze podpořit správným naplánováním prvního dne a týdne při nástupu do první třídy základní školy. Na druhou stranu to může mít i jednu nevýhodu. Nevýhoda to je především pro žáka, který se přistěhuje, je v dané škole nový a nikoho nezná z mateřské školy. Tento žák pak bude mít pravděpodobně horší adaptaci, ale také tomu tak být nemusí, záleží na osobnosti daného dítěte. Učitel však může díky různým aktivitám kolektiv rozdělit, seznámit děti navzájem a vytvořit v nich přátelské vazby.

Třídní pravidla, která si tvoří nejlépe sami žáci na začátku školního roku, učitel je pouze řídí a radí jim, mohou napomoci k tvorbě třídního kolektivu. Pokud si žáci utvoří pravidla sami, budou je lépe dodržovat, jelikož právě oni chtěli, aby se dodržovalo to, co je napsáno v pravidlech. Třídní pravidla by měla být neustále na očích, aby se na ně žáci mohli jít podívat, zopakovat si je. Velmi dobrý a efektivní způsob je, když se k pravidlům vytvoří i smlouva, kam se žáci včetně učitele podepíší a zavážou se tak k dodržování daných pravidel.

Klima třídy se odráží na třídním kolektivu. Průcha uvádí: *„Klima třídy – Sociálněpsychologická proměnná, představující dlouhodobější sociálně emocionální naladění zobecněné postoje a vztahy, emocionální odpovědi žáků dané třídy na události ve třídě (včetně pedagogického působení učitelů). rozlišuje se klima aktuální a klima preferované, které si žáci přejí...“* (Průcha a kol., 1998, s. 107).

Pokud bude klima třídy vždy příznivé a žáci se budou ve třídě cítit dobře, bude i jejich třídní kolektiv růst na síle. Pozitivita dělá pozitivitu, stejně tak, jako negativita dělá negativitu, proto je dobré, aby se žáci ve třídě dobře cítili, jejich kolektiv byl silný a přátelský.

3.4 Dokumenty a legislativa pro 1. třídu základní školy

V této kapitole se budu zabývat dokumenty a legislativou, které jsou spojeny s první třídou základní školy a vstupem do ní. Jako první si projdeme legislativu týkající se zápisu do první třídy.

Velkým dnem pro dítě a jeho rodiče je zápis do první třídy, který je zároveň legislativním aktem. Jedná se o § 36 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon. Tento zákon dává zákonnému zástupci dítěte povinnost přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce. Také udává datum, ve kterém se tak má učinit, jedná se o období mezi 1. a 30. dubnem kalendářního roku, ve kterém má dítě nastoupit do první třídy základní školy. Zákonný zástupce si také může vybrat jinou než spádovou školu, do které své dítě přihlásí, avšak je možnost, že do školy nebude přijat, jelikož bude naplněna kapacita školy.

Zápisem do první třídy se zabývá i § 46, který nařizuje řediteli, určit místo a datum zápisu do první třídy, které musí být v souladu s § 36 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb. O přijetí žáka do školy rozhodne též ředitel školy.

Kdy má zákonný zástupce dítě přihlásit určuje též zákon č. 561/2004 Sb. v § 36 odstavce 3 zní: „(3) *Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce*“ (Vlček a kol., 2021).

I z těchto dokumentů je zjevné, že na dítě je pohlíženo individuálně, díky čemuž je možno mu přizpůsobit nástup do školy dříve, v normální termínu či s odkladem školní docházky. Myslím, že je to velmi promyšlené a shovívavé vůči dítěti, jeho vývoji i zdraví.

Odkladem školní docházky se zabývá § 37 odst. 1 školského zákona č. 561/2004 Sb.: „*Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku*“ (Vlček a kol., 2021).

Pokud dítě není dostatečně vyzrálé, zabýváme se odkladem školní docházky. Škola o odkladu informuje v dostatečném předstihu, již při zápisu do první třídy. Dítě má pak povinnost předškolního vzdělávání, o čemž bude rodiče informovat ředitel školy. Dítě má možnost dostat odložení školní docházky v první třídě, pokud se u něj projeví nedostatky ve fyzické či psychické zralosti. V tomto věku je třeba tedy dítě dostatečně pozorovat, abychom něco nezanedbali.

Při odkladu školní docházky je možnost přihlásit dítě do přípravné třídy, která musí mít dle § 47 alespoň 10 žáků, nemusí zde být pouze děti s odkladem školní docházky, ale i předškolní děti. O zařazení dětí do přípravné třídy rozhoduje ředitel školy. Jejím zřizovatel je obec, svazek obcí, kraj, náboženská společnost, fyzická osoba a další, kteří jsou uvedeni v tomto zákoně. Přípravnou třídu musí schválit krajní úřad či ministerstvo.

Dalším důležitým paragrafem je § 38 školského zákona č. 561/2004 Sb. Paragraf se zabývá plnění povinné školní docházky v zahraničí, v zahraniční škole na území České republiky nebo v evropské škole a dozvíme se zde, že žák může plnit povinnou školní docházku i mimo území České republiky, plnění školní docházky ve škole, která byla zřízena při diplomatické misi a další zajímavé věci, které jsou spojeny s cestou do ciziny, či pobytem cizinců u nás.

Cíly základního vzdělávání se zabývá § 44 školského zákona č. 561/2004 Sb.: *„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění“* (Vlček a kol., 2021).

Jinými slovy říká § 44, aby byli učitelé kreativní, měli individuální přístup k žákovi, dbali na jejich nejlepší rozvoj, podporovali jejich fantazii a dali jim prostor k jejímu využití, připravovali je na praktický život, učili je spolupráce, dbát o sebe, jak duševně, tak fyzicky, tvořit si své hodnoty a zásady, zdokonalovat se ve všem, najít vnitřní motivaci, mít sebedůvěru a nepodceňovat se.

Snažila jsem se zmínit ty nejdůležitější zákony, které se týkají první třídy základní školy, vstupu do ní, odkladu školní docházky, studia v zahraničí či studia cizinců a nyní bych ráda uvedla pár dokumentů, které si tvoří každá škola samostatně, ale většina je na stejném principu.

První dokument je pozvánka na zápis do první třídy. Tento dokument vytváří ředitel či ředitelka školy a musí v něm být uvedeno místo, kde se bude zápis konat s datem a časem, dále datum a čas odevzdání žádosti k zápisu, kontakt na školu, stručný průběh, jak bude probíhat zápis, co si má rodič k zápisu přinést – občanský průkaz, žádost o přijetí, a rodný list dítěte. To, zda bude jejich dítě přijato či nikoliv se rodiče dozvídají písemnou formou či na webu školy, kde však není z důvodu GDPR uvedeno jméno dítěte, ale pouze přidělené číslo, které rodič získá při zápisu a odevzdání žádosti o přijetí. Ředitelé často dávají rodičům i informace o odkladu školní docházky či desatero, jak se na první třídu připravit, co by jejich dítě mělo zvládnout. V dnešní době, kdy není možno, aby se žáci dostavili osobně a zápis proběhl v normálním režimu, je vše dost těžké, a to nejen pro rodiče a budoucí žáky, ale i pro učitele a ředitele škol, protože dítě nevidí, nemohou posoudit, zda nebude mít při nástupu problémy s pozorností či jiné potíže. Snad se vše brzy uklidní a bude opět normální zápis do prvních tříd, protože je velká škoda, že se budoucí prvňáčci nejdou podívat do své školy a na své budoucí paní učitelky či spolužáky.

Dokument s žádostí o odklad školní docházky tvoří ředitel. Do dokumentu napíše zákonný zástupce své jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého bydliště, jméno a příjmení dítěte, datum narození dítěte a škola pak doplní své korespondenční údaje. Dokument o odkladu školní docházky vychází z § 37 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zápisový lístek vyplňují pouze ti, jejichž dítě opravdu nastoupí 1. září do první třídy základní školy. Zápisový lístek dodá rodičům škola. Rodič pak doplní údaje jako je jméno a příjmení, datum narození a trvalé bydliště, to samé vyplní i zákonný zástupce sám za sebe. Na konci všech dokumentů je třeba napsat i datum, místo a podpis.

Další dokumenty většinou první den, kdy dítě vstupuje do základní školy. Jedná se o přihlášky ke stravování, přihlášky do školní družiny či na zájmové kroužky. Tyto dokumenty si tvoří každá škola. Musí však obsahovat jméno a příjmení žáka, datum narození, popřípadě přidělené registrační číslo, o jaký dokument se jedná, zda je to

družina, zájmový kroužek a podobně, na konci je místo podpisu, datum a podpis. Dobré je, aby dokumenty rodiče dostali včas, aby se předešlo komplikacím například s vydáváním obědů či docházkou do družiny.

Domnívám se, že jsem uvedla ty nejdůležitější dokumenty, které škola předává rodičům a učitelé by na ně neměli zapomenout, protože první týden toho mají na starosti opravdu moc. Většinou se dokumenty od předešlých roků moc neliší, což beru jako velký klad, protože učitel si nemusí lámat hlavu, jak daný dokument napsat, avšak inovace jsou často velkým přínosem.

4 Průzkumné šetření

Zadání diplomové práce vychází z průzkumného šetření, na kterém jsme pracovali jako tři nezávazní experti spolu s kolegyní Hanou Kleprlíkovou a Mgr. Ivou Košek Bartošovou, Ph.D. a z něj vyšel v roce 2019 odborný článek. Některé výsledky daného šetření jsem použila i ve své diplomové práci, proto uvádím článek jako jeden ze zdrojů diplomové práce. Výzkum, který byl použit do článku, se zabýval problematikou v letech 2014–2018, v diplomové práci jej ještě obohacuji o rok 2019. Článek s názvem *A Start Of School Attendance From The Future Teachers' Perspective* byl vydán v Barceloně roku 2019 na 10. mezinárodní konferenci o vzdělávání a pedagogické psychologii - ICEEPSY 2019 (Košek Bartošová, Janouchová, Kleprlíková, 2019).

Průzkumné šetření, zpracované mezi lety 2014 a 2019, vychází z otázek e-learningové diskuze, která byla provedena v rámci blokové praxe v první třídě. Díky této praxi se mohou studenti podívat, jak takový týden v 1. třídě probíhá, co vše je potřeba, jaké učebnice používají žáci a jak se adaptují na školu. Diskuze obsahovala celkem šest kategorií, jednotlivé kategorie byly zpracovány do tabulek a poté byla provedena obsahová analýza údajů. E-learningová diskuze byla v té době vedena v prostředí Moodle (kurzyuppe.uhk.cz).

Domnívám se, že daná praxe je velice užitečná. Studenti si dovedou udělat obrázek, jak by takový první týden mohl vypadat, kdyby dostali první třídu po vystudování vysoké školy. Publikací, které se této tématice věnují, je velmi málo a jsou především pro laickou veřejnost. Studenti vidí adaptaci dětí, jak s nimi na začátku pracovat, kolik dětí zhruba do první třídy nastoupí a jak obtížné je děti zvládnout, protože zde bývají většinou velké intelektuální i sociální rozdíly. Díky sdílení zkušeností, v prostředí kurzů v Moodle, mají studenti možnost dozvědět se, jak probíhá první týden první třídy i na jiných školách.

4.1 Cíl průzkumného šetření

Cílem průzkumného šetření je nalézt co nejpříznivější scénář – organizace pro první den v první třídě základní školy. Návrh prvního dne je pro budoucí žáky velmi důležitý, jelikož u nich vytváří první dojem při vstupu do jiné životní etapy. Dílčí cíle jsou adaptace žáků první týden při vstupu do základní školy, nebo jaká nakladatelství se nejčastěji používají. Získané informace mohou napomoci učitelům v rozhodování se pro dané

nakladatelství. Pokud si učitel vybere nakladatelství známé a prověřené více učiteli, je větší pravděpodobnost, že k němu nalezne více materiálů, které mohou žákům zpříjemnit učení, jako jsou hry či pracovní listy. Vzhledem k rozsahu práce a množství dat jsem se zaměřila především na první den, který v žákovi zanechává první dojem. Činnosti prvního dne lze použít po celý první týden. První týden je zastoupen v kategorii adaptace.

Ráda bych odpověděla na průzkumné otázky:

- Jaké jsou scénáře pro první den v první třídě základní školy?
- Jaká je adaptace v souvislosti na daném typu scénáře?
- Jaká nakladatelství se nejvíce používají?
- Jaká byla adaptace žáků první týden školní docházky?

Odpovědi na otázky a jejich vyhodnocení jsou uvedené v podkapitolách 5.5. Otázkou adaptace žáků se zabývá podkapitola 5.5.2. Odpověď na otázku, která nakladatelství se nejvíce používala včetně vyhodnocení je uvedené v podkapitole 5.5.5 a 5.5.6. Scénář pro první den včetně souvislosti adaptace na daném scénáři je uvedené v kapitole 6, kde je i můj vlastní návrh činností prvního dne.

4.2 Úvod do problematiky

Prvnímu školnímu dni je v očích laické veřejnosti věnováno dost pozornosti. Je to velký den pro jejich dítě. Dítě přechází z mateřské školy do školy základní, to je pro mnoho rodičů nejen veselým zážitkem, ale i stresujícím. I pro učitele je první den a celý první týden v první třídě základní školy stresující, ale dodává mu i spoustu energie. Ráda bych popsala zkušenosti studentů a studentek blokové praxe v první třídě, která probíhala první týden. Domnívám se, že jejich komentáře jsou velmi inspirující a hodně pedagogů by je mohlo ocenit.

„Problematice prvního školního dne a týdne je věnována velká pozornost především laické veřejnosti. Naším záměrem a cílem bylo zjistit, zanalyzovat a kategorizovat činnosti, které se uplatňují hlavně první den v první třídě na základní škole. A dále se zaměřit, potvrdit nebo vyvrátit, zda jednotlivé modely (scénáře) prvního školního dne mohou mít statisticky významný vliv na úroveň adaptace třídy v prvním školním týdnu“
(Košek Bartošová a kol., 2019, s. 3)

Adaptace je termín, který je třeba čtenáři diplomové práce vysvětlit, protože ho v diplomové práci používám velmi často, proto ho v kapitole rozeberu trochu podrobněji. Adaptaci můžeme chápat různými způsoby, proto se zaměřím přímo na tu, která je pro diplomovou práci nejdůležitější.

4.2.1 Adaptace

Adaptace je důležitý životní proces, kdy se jedinec snaží přizpůsobit okolním vlivům. Na adaptaci nejčastěji nahlížíme ze sociálního hlediska, kdy se člověk snaží začlenit ve společnosti, avšak adaptace může být i přizpůsobení se k životu na zemi z fyzického hlediska, příkladem je obyčejné chození bez bot. Lidé, kteří chodí bez bot, mají tvrdší kůži než lidé, kteří boty nosí, avšak všichni se narodili se stejným druhem kůže. U lidí, kteří chodí bez bot si kůže na nohách zvykla a ztvrdla. Když budu ve své práci mluvit o adaptaci, tak budu myslet převážně sociální adaptaci jedince.

„Adaptace – Obecně proces přizpůsobení se něčemu. (1) V biologickém smyslu přizpůsobení se organismu měnícím se životním podmínkám, jehož výsledkem je přežití. (2) V lékařském smyslu přizpůsobení se změnám vnitřního a vnějšího prostředí člověka, jehož výsledkem je homeostáza (vyrovnanost) vnitřního prostředí. (3) Ve vývojověpsychologickém smyslu přizpůsobení se jako výsledek dynamické rovnováhy mezi pasivnějšími pochody -> akomodace a aktivnější pochody -> asimilace toho, co člověka obklopuje. (4) Adaptace sociální – přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám (např. adaptace při přechodu z jednoho stupně školy na druhý)“ (Průcha a kol., 1998, s. 15-16).

Adaptaci lze tedy rozdělit na několik druhů, pro nás je nejdůležitější adaptace sociální. Sociální adaptace nastává při životní změně jako je například přechod z mateřské školy do základní školy. Jako učitelé se snažíme dítěti adaptaci co nejvíce zpříjemnit, aby to pro něj nebyl velký šok. Proto je mým cílem, aby přechod z mateřské školy na základní školu byl pro děti co nejlepší a nejpřirozenější a adaptace proběhla co nejlépe.

4.3 Metodologie průzkumného šetření

V diplomové práci jsem použila obsahovou analýzu dat, které jsem získala z e-learningové diskuze studentů vedené v prostředí Moodle (kurzyuppe.uhk.cz). Studenti v diskuzi uváděli zajímavé komentáře, které jsem využila jako materiál k praktické části diplomové práce. Analýza dat proběhla v letech 2014 až 2019, což je

dostatečně velké časové rozmezí. Dále jsem použila shlukovou analýzu pro získání scénářů prvního dne.

4.3.1 E-learningový kurz a Moodle

E-learningový kurz najdeme v prostředí Moodle. Prostřednictvím Moodle se můžeme kvalitněji a pohodlněji vzdělávat. Domnívám se, že v nynější době je e-learning pro studenty i učitele velkou výhodou, protože nemáme možnost se vzdělávat presenčně.

Žijeme v moderní době, kdy je na člověku kladen velký důraz na vzdělávání. Každý hledá jak se nejlépe a nejlehčeji vzdělávat, nejlépe z pohodlí domova. V nynější situaci není ani možnost tradičního vzdělávání, jelikož platí různá omezení, nyní nastupuje doba, kdy se člověk může pohodlně a kvalitně vzdělávat i přes internet. Na internetu nám slouží právě e-learningové kurzy ke kvalitnímu vzdělání. Vzdělávání si můžeme přizpůsobit našemu času, což je oproti prezenční výuce velká výhoda (Maněna, 2015).

„Mezi mocné technologie, které nám mohou pomoci zlepšit kvalitu a efektivitu vzdělávání, patří právě e-learning. Obecně vzato představuje e-learning způsob vzdělávání, který využívá moderní informační a komunikační technologie k předávání výukového obsahu, komunikaci účastníků vzdělávání a k řízení výukového procesu“ (Maněna a kol., 2015, s. 33).

Často zmiňuji ve vztahu k e-learningové diskuzi slovo Moodle. Moodle slouží jako podpora pro výuku ať už prezenční, distanční nebo kombinovanou. Je to softwarový balík, který využívá internetového prohlížeče, kde se nachází e-learningové kurzy. Autorem systému Moodle je Martin Dougiamas, který systém řídí do dnes a stále jej inovuje (Drlík, Švec a kol., 2013).

Univerzita Hradec Králové využívá diskuzi v e-learningovém systému Moodle proto, aby studentům umožnila kvalitnější přípravu na praxe, jelikož si v dané diskuzi mohou sdílet své cenné zkušenosti. Do diskuzí zapojují i odborní pedagogové, což je také přínosné. Studenti spolu mohou komunikovat a reagovat na jednotlivé komentáře, získávají tak zpětnou vazbu, která je v praxi velmi ceněná. Studenti mohou vkládat i fotografie, což je velkou výhodou především u pomůcek a nápadů pro realizaci v jejich budoucím povolání.

Studenti odpovídají na různé otázky podle typu praxe, jelikož e-learningový kurz slouží zároveň jako kontrola pro učitele, zda studenti danou praxi navštívili. Většinou je to jedna z podmínek pro udělení zápočtu z praxe.

V e-learningové diskuzi odpovídají na otázky:

- Kolik dětí bylo v první třídě?
- Jaká byla adaptace dětí na začátku školního roku?
- Jak probíhal první den ve škole?
- Co vás na praxi překvapilo nebo bylo pro vás zajímavé?
- Od jakého nakladatelství používaly děti písanky a uvolňovací cviky?
- Od jakého nakladatelství měly děti ve třídě učebnice a pracovní sešity pro český jazyk?

Pro určení cíle diplomové práce, je nejdůležitější třetí otázka, která se zabývá prvním dnem v první třídě základní školy. Pomocí obsahové analýzy jsem se mohla dopracovat k výsledkům dané problematiky. Další otázky jsou také přínosné, proto jsem je uvedla jako dílčí cíle. Myslím, že je zajímavé znát adaptaci dětí v první třídě, abychom věděli, zda je třeba na ní zapracovat. To, co studenty překvapuje na praxích je zajímavé a pro mnoho studentů to byl krok kupředu, aby jejich práce byla lepší a žáci byli spokojenější.

4.4 Průzkumný soubor

Průzkumný soubor tvořili studenti 3. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy Univerzity Hradec Králové, kteří plnili blokovou praxi v první třídě základní školy a zúčastnili se e-learningové diskuze. Do diskuze se zapojilo od roku 2014 do roku 2019 celkem 303 respondentů, což je dostatečný vzorek. Zapojeni byli v roce 2014 také 3 učitelé, kteří pomáhali a radili, pokud byl s něčím problém a studenti potřebovali poradit či znát názor někoho jiného, v následujících letech zůstal již pouze jeden stejný učitel, proto je v tabulce uveden celkový počet fakultních učitelů pouze 3. Přehledný počet všech respondentů v jednotlivých letech nám ukazuje tabulka číslo 3.

Tab. 3 – Počet všech zúčastněných respondentů v e-learningové diskuzi 2014-2019

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Počet zúčastněných studentů	66	49	58	41	33	56	303
Počet zúčastněných fakultních učitelů	3	2	1	1	1	1	3

V roce 2014, který byl první zkoumaný, se zúčastnilo celkem 66 studentů a 3 učitelé. Daný rok byl nejpočetnějším rokem. Následující rok počet studentů klesl a poté opět stoupl, bohužel studentů pomalu ubývá. Postupně studenti v diskuzích ubývali až do roku 2019, kdy počet stoupl na 56 studentů. Počty respondentů se v diskuzích liší. Předpokládám, že v daný rok nestudovalo tolik studentů.

Osobně se domnívám, že je velká škoda, že počty převážně klesaly. I když myslím, že to bylo způsobeno převážně nízkým počtem studentů v daném roce. Naopak mám velkou radost, že v roce 2019 počet studentů stoupl oproti minulému roku. Diskuze může mnoha studentům pomoci, jelikož si zde sdílí své zkušenosti a zážitky, mohou řešit problémy, které nastanou na dané praxi a díky tomu se vyvarovat chybám ve své pedagogické kariéře.

4.5 Kategorizace blokové praxe v první třídě první týden

Záměrem diplomové práce je zjistit, jak připravit pro budoucí žáky co nejlepší první den v první třídě. K tomu mi pomůže analýza e-learningové diskuze blokové praxe prvního týdne v první třídě, kde studenti odpovídali na jednotlivé otázky, které se zároveň stali kategoriemi pro průzkumné šetření. Nejdůležitější kategorie pro diplomovou práci je 2. a 3. kategorie. Kategorií je celkem šest, stejně jako je otázek v e-learningové diskuzi na Moodle. Názvy jednotlivých kategorií nyní uvedu:

1. kategorie – Kolik dětí bylo v první třídě?
2. kategorie – Jaká byla adaptace dětí na začátku školního roku?
3. kategorie – Jak probíhal první den ve škole?
4. kategorie – Co vás na praxi překvapilo nebo bylo pro vás zajímavé?
5. kategorie – Od jakého nakladatelství používaly děti písanky a uvolňovací cviky?
6. kategorie – Od jakého nakladatelství měly děti ve třídě učebnice a pracovní sešity pro český jazyk?

Do jednotlivých kategorií se nezapojili všichni studenti, proto uvádím tabulku, která podrobně ukazuje, kolik studentů se k dané otázce vyjádřilo v daný rok. Osobně si myslím, že je škoda, že se někteří studenti nezúčastnili, protože zde mohli načerpat spoustu inspirace. Zároveň uvádím počet učitelů, kteří reagovali na dotazy studentů v daném roce u dané otázky.

Tab. 4 – Počet zúčastněných v jednotlivých otázkách a počet komentářů

Rok	Typ	1. kategorie	2. kategorie	3. kategorie	4. kategorie	5. kategorie	6. kategorie
2014	studenti	64	58	57	51	63	61
	učitelé	2	3	3	3	1	1
2015	studenti	49	49	48	46	47	47
	učitelé	2	2	2	2	1	1
2016	studenti	54	55	55	56	56	56
	učitelé	0	1	1	1	0	0
2017	studenti	41	40	40	40	41	40
	učitelé	0	1	0	1	0	0
2018	studenti	33	31	31	31	31	31
	učitelé	1	1	1	1	1	0
2019	studenti	53	52	50	54	53	53
	učitelé	0	1	1	1	0	0
Celkem	studenti	294	285	281	278	291	288

V tabulce vidíme, že největší počet zúčastněných studentů byl v 1. kategorii, kam studenti psali počet žáků v první třídě základní školy, kde byli na praxi. Pro výzkumné šetření je nejdůležitější otázka 2. a 3. kde se počet komentářů liší o 4 respondenty, což je škoda, avšak celkový počet respondentů je dostatečný.

4.5.1 První kategorie

První kategorie se zabývá otázkou: Kolik bylo dětí ve třídě? Komentáře byly uváděny s velkým rozpětím, protože respondenti si školu, kam půjdou na praxi, vybírali sami, a tak šli někteří i do malotřídních škol. Studenti si vybírali základní školy po celé České republice, díky čemuž máme rozmanitý vzorek.

V tabulce 5 uvádím přehled počtů žáků v malotřídních školách v první třídě, které v rámci blokové praxe v první třídě navštívili studenti Univerzity Hradce Králové. Vyskytla se zde i jedna církevní škola, ve které byly v první třídě pouze 4 děti, a to v roce 2016. Také jedna soukromá škola, ve které bylo 10 žáků v první třídě.

Tab. 5 - Počet žáků v malotřídních školách

Počet žáků	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	14	15
rok 2014	1	0	0	0	1	2	1	1	0	0	0	0
rok 2015	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rok 2016	0	0	2	1	0	1	0	0	2	1	0	1
rok 2017	0	0	1	1	1	0	0	0	2	0	0	0
rok 2018	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
rok 2019	0	1	1	0	0	3	0	1	0	0	1	0
Celkem	1	2	3	2	3	6	2	3	4	2	1	1

Jak je patrné z tabulky, tak nejčastěji bývá v malotřídních školách sedm žáků, avšak najdou se školy, kde je pouze jeden žák v první třídě i 15 žáků. Dalším nejčastějším počtem žáků je 10, ale je vidět, že počet žáků je rozmanitý.

Následující tabulka číslo 6 se věnuje počtu žáků na běžných základních školách. Počty žáků zde byly velmi rozsáhlé, proto jsem je roztřídila na skupiny do 19 žáků, poté následují jednotlivá čísla a skupina více než 28 žáků. Nejmenší počet žáků na základní škole byl 8 a největší 30.

Tab. 6 – Počet žáků v základních školách

Rok	Méně než 19	20	21	22	23	24	25	26	27	Více než 28
2014	16	6	5	7	6	6	3	6	2	4
2015	6	6	1	3	8	6	3	6	4	4
2016	10	5	5	7	3	5	3	8	3	3
2017	11	2	1	3	3	4	2	3	3	5
2018	11	2	5	4	2	3	2	1	0	0
2019	19	8	8	4	4	4	5	3	4	8
Celkem	73	29	25	28	26	28	18	27	16	24

Nejčastější počet žáků v průběhu 6 let byl v rozmezí 20-27 žáků. Méně se pak objevil počet žáků 28-30 či 14-19, ojediněle se pak objevil počet i nižší. Nejčastěji se ve třídě objevil počet žáků 20, dalšími nejčastějšími počty žáků jsou počty 22 a 24. Osobně si myslím, že čím nižší počet žáků, tím více se jim učitel může věnovat a tím kvalitnější je výuka, ale to záleží i na zkušenostech pedagoga, který s žáky pracuje. Osobně mi přijde, že nejlepší počet žáků je kolem 20 v jedné třídě. Jak je patrné i z tabulky, tak nejvíce je mezi 20 a 24 žáky či počet 26 žáků.

Nyní uvedu pár zajímavostí, které psali respondenti k dané otázce a zaujaly mě. Studentky navštívily mnoho škol, mezi kterými byla i sportovní třída s počtem 30 žáků, což mi přijde jako velký počet na sportovní třídu. Studenti navštívili i školy, kde žáci první třídu opakovali, bohužel to nebyl pouze jeden případ. Překvapily mě i komentáře kde studentky uvedly, že v dané škole je zapsaná jedna dívka, která však žije ve Francii nebo že žák žije v Německu, další žije ve Švýcarsku, ale bude se stěhovat, stejně jako žák z Anglie.

Jak vidíme, počty žáků nejsou ustálené, jelikož žáci často nastoupí, ale bydlí jinde, a tak nemohou prezenčně docházet do školy nebo naopak nastoupí žáci, kteří nebyli u zápisu či žák první třídu opakuje. První týden je proto z organizačního pohledu velmi náročný a nesmí se podceňovat příprava.

4.5.2 Druhá kategorie

Druhá kategorie se zabývá adaptací dětí na začátku školního roku. V této kategorii respondenti uvedli různé odpovědi, které jsem následně roztřídila do několika kategorií. Tabulka číslo 7 obsahuje tři kategorie adaptace, a to velmi dobrou, dobrou a s problémy. Tato tabulka nám ukazuje celkovou adaptaci na začátku školního roku.

Tab. 7 – Celková adaptace na začátku školního roku v první třídě

Adaptace\rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Velmi dobrá	21	12	6	10	1	17	67
Dobrá	30	31	45	27	27	13	173
S problémy	26	20	41	25	17	19	148

Jak je vidět v tabulce, nejvíce bylo dobré adaptace, avšak to nevyklučuje, že v dané třídě nebyly žádné problémy. Někteří studenti uvedli, že celková adaptace byla dobrá, ale setkali se i s menším problémem v dané třídě, který však neměl výrazný vliv na celkovou adaptaci. Jak je vidět z tabulky, tak málo přes jednu třetinu byla adaptace velmi dobrá, což znamená, že byla bez problémů, což je dobře. Byla bych ráda, aby se adaptace ještě trochu zlepšila a věřím, že k tomu napomůže i má diplomová práce a výsledné scénáře, které vyhodnotím jako nejlepší pro první den v první třídě. V následující tabulce číslo 8 uvádím nejčastější důvody, které vedly k problémům s adaptací.

Tab. 8 – Důvody špatné adaptace

Adaptace\rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Žák plakal	16	13	24	20	13	12	98
Žák neudrží pozornost	3	0	13	4	2	7	29
Žákům chybí návyky z MŠ	4	2	2	0	1	0	9
Neurčitý problém	3	5	2	1	1	0	12

Problém s adaptací tvořil necelou polovinu odpovědí, avšak často se prolínal s adaptací dobrou. Jak je vidět z tabulky největší problém byl u žáků pláč, který tvořil více jak polovinu problémů. Pláč byl většinou kvůli stýskání se po rodičích nebo zapomenutí některé z pomůcek. Dalším problémem byla pozornost, kterou žáci neudrželi, avšak myslím, že tu se brzy naučí. Pokud žákům chyběly návyky z mateřské školy, znamenalo to, že neustále vykřikovali, zvedli se ze svého místa a šli si hrát.

Nyní uvedu několik komentářů, které uváděli studenti v e-learningové diskuzi a zaujaly mě. Studentka uvedla, že děti ve třídě, kde byla na praxi, se adaptovaly velmi dobře, malý problém byl s tichostí při přechodech po chodbách a místy i v hodinách, na paní učitelku reagovaly obvykle dobře a rychle a většinou u nich budila respekt. Děti si vzájemně našly mezi spolužáky nové kamarády a hned druhý den prosazovaly každý svou osobnost. Dvě děvčata, obě Adélky, byla ukázková zlobidla, velmi aktivní a většinou nesoustředěná. Jedna z nich byla ve třídě jediné dítě, které mělo „problémy“. Seděla úplně vzadu, sedí sama, stále nic neví a nestíhá, nevnímá, neposlouchá a s adaptací byl u ní jediný znatelný problém, kdy paní učitelce řekla teto a podobně. Další zajímavý komentář byl, že se děti adaptovaly na školu dobře, všechny až na tři se znaly ze školky, což se domnívám, že je dobré, ale jedna holčička první tři dny plakala, protože se jí stýskalo po mamince. Ani chlapec s autismem neměl s adaptací na nové prostředí žádné problémy. Když ve třídě nastal problém, tak paní učitelka začala pracovat se svým hlasem a děti ihned začaly dávat pozor. Vtipná situace nastala při prohlídce školy, kdy žáci potkali pana ředitele a mysleli si, že je to šašek. V nejednom komentáři se studenti zmiňují, že pláč u dětí byl vyvolaný špatnou velikostí bačkůrek či při špatně udělaném domácím úkolu, ale paní učitelka se k situaci vždy velmi dobře postavila a pláč byl hned pryč. Komentář, který se vyskytl několikrát byl, že děti chodily do mateřské školy, která byla ve stejné budově jako jejich budoucí první třída, proto s adaptací nebyl problém.

Domnívám se, že pokud se děti znají z mateřské školy, bude u nich lepší adaptace. Z komentářů vyplývá, že je dobré, aby učitelé uměli pracovat se svým hlasem, protože

u žáků lépe upoutáme jejich pozornost. Pokud dítě zlobí, tak bychom ho měli zaměstnat a dát mu zodpovědný úkol např., aby hlídalo ticho o hodině apod. Velmi mile mě překvapil chlapec s autismem, který neměl s adaptací problém. Překvapující bylo i to, že děti chodily v mateřské škole do stejné budovy, kam později nastoupily do první třídy, takže se znaly z mateřské školy, ale znaly i dané prostředí, proto se domnívám, že jim adaptace nečinila takový problém a proběhla velmi dobře.

4.5.3 Třetí kategorie

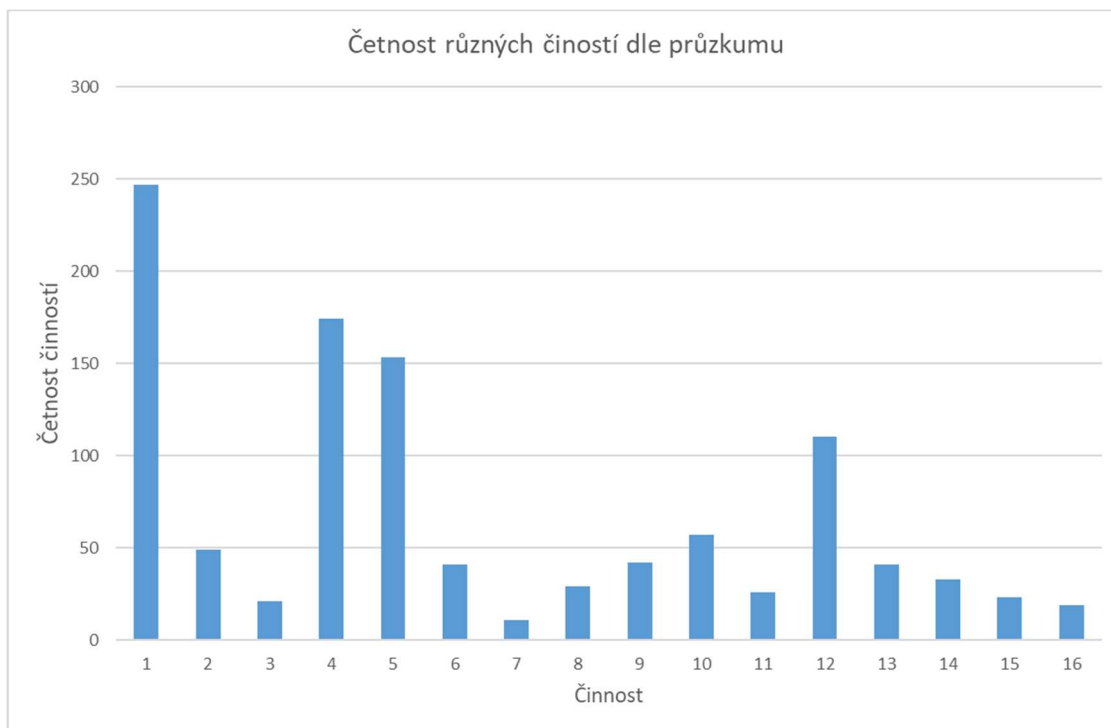
Třetí kategorie se zabývá prvním dnem při nástupu do první třídy základní školy, přesněji tím, jak daný den probíhal, jaké proběhly v první třídě aktivity, co vše se žáci dozvěděli, jaká byla organizace a další. Zde bylo opravdu hodně výpovědí, některé velmi pestré a poutavé, netradiční, některé klasické, skoro až nudné. Studenti zde uváděli více věcí, které první den viděli. Ze všech výpovědí jsme technikou otevřeného kódování stanovili 16 kategorií, které představují činnosti průběhu prvního školního dne, které uvádíme v tabulce 9 níže. Tabulka je doplněná o rok 2019 oproti výzkumu v letech 2014-2018.

Tab. 9 – Jak probíhal 1. den ve škole

Kategorie – činnosti prvního školního dne	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
1) Proslov ředitele, starosty města, obce	46	43	49	36	26	49	249
2) Seznámení žáků se třídou/školou	14	6	6	8	5	10	49
3) Seznamovací hry pro žáky	9	4	3	4	2	2	24
4) Informace rodičům	31	30	32	26	22	32	173
5) Předání dárků od školy, města, kraje	33	22	28	26	13	17	139
6) Představování	9	6	5	4	8	7	39
7) Četba pohádky	5	1	3	2	0	0	11
8) Zpěv písně	4	2	12	3	3	3	27
9) Naučení básně	7	8	8	2	8	5	38
10) Předání pamětního listu žákům	14	8	13	6	6	4	51
11) Předání sladkostí žákům	7	8	5	3	1	1	25
12) Slavnostní zahájení mimo školu	15	27	20	18	12	10	102
13) Předání šerp, odznaků, stužek žákům	7	5	10	2	4	10	38
14) Přidělení staršího žáka	7	8	4	5	5	3	32
15) Žáci dostávají první domácí úkol	6	6	4	1	2	3	22
16) Ukázka vystoupení starších ročníků	0	8	1	3	4	2	18

Jak můžeme vidět v tabulce, tak nejčastěji se objevuje proslov a uvítání ředitele školy nebo starosty města či zastupitelů. Druhou nejčastější kategorií je předání potřebných dokumentů a informací rodičům. Jedná se především o přihlášky na kroužky, docházku do družiny, přihlášení na obědy atd. Třetí nejčastější kategorií je obdarování žáků dárky od školy, města či kraje. V dárkách žáci většinou našli pastelky, omalovánky či bezpečnostní prvky od Besipu. Poslední velmi početnou kategorií je slavnostní zahájení školního roku mimo školu. Zahájení probíhalo nejčastěji na náměstí, obecním úřadě, v kulturním domě či jiných specifických objektech pro dané město. Další slavnostní okamžiky při vstupu žáka do první třídy jsou předávání pamětního listu, kdy je žák tzv. pasován na „prvňáčka“ nebo předání šerp, odznáčků či stužek. Velmi dobrý ohlas má přidělení starších žáků, nejčastěji z 5., 8. nebo 9. třídy, kteří se o mladšího žáka starají po dobu alespoň prvního měsíce. Straší žáci mohou mladším chodit pomáhat připravovat sešity na lavice, ráno je doprovázejí do šatny a následně do třídy, také je mohou doprovázet na oběd, pokud tomu škola přizpůsobí jejich rozvrh. Velmi pozitivně na žáky působí zapojení do aktivit jako je četba knihy, zpěv písně či recitace básně. Pokud se žáci zapojí a snaží dělat něco společně, tak je to více stmelí. Méně vhodné aktivity první den jsou například předávání žákům sladkostí, jelikož se jedná o vnější motivaci neboli „uplácení“. U žáků se jako pedagogové snažíme rozvíjet vnitřní motivaci, která má mnohem lepší efekt. Další nepříznivou aktivitou je předávání informací rodičům či jiným zákonným zástupcům v první den. První den by měl být pouze pro dítě, je to jeho den, který by si mělo užít, proto je lepší, když dostanou rodiče informace po prvním dni nebo v daný den, kdy si žáci mohou například procházet školu s paní vychovatelkou. Původně bylo o 4 kategorie více, ale jelikož byla jejich četnost malá, nezařadila jsem je do dané tabulky. Jednalo se o organizované fotografování žáků, chaos ve třídě, prohlížení učebnic a sešitů, které žáci dostali nebo projížďka v kočáře taženém koňmi.

Níže příkládám přehledný graf, který obsahuje 16 kategorií činností prvního dne. Na grafu je vidět, které činnosti byly zastoupeny nejvíce a které nejméně. Četnost činností vychází z tabulky číslo 9.

Graf 1 – Četnost jednotlivých činností prvního dne

V grafu je vidět, že proslov ředitele byl nejčastější, dále pak předání informací rodičům a předávání dárků od školy, města nebo kraje. Velkého počtu dosáhlo i zahájení školního roku mimo školu. Menšího počtu pak dosáhlo předání pamětního listu. Zbytek kategorií dosahoval počtu menšího než 50.

Domnívám se, že proslov ředitele, starosty nebo zástupce z kraje je pro žáky neobvyklé, jelikož většinou nemají možnost dané autority vidět jinde, proto je dobré, zařadit jejich proslov. Seznámení žáků se školou je také vhodné zařadit první den, aby se žáci do školy nebáli a věděli, kde najdou toalety, ředitelnu či družinu, když budou potřebovat. Seznamovací hry bych také zařadila první den do svého programu, protože se žáci více poznají a budou mít lepší adaptaci. Pokud bych si první den vybrala pohádkové téma, určitě bych přečetla první kapitolu z knihy dané pohádky, abych žáky upoutala a motivovala. Motivovat můžeme první den i písní či básní, které bych také zvolila, avšak záleží na seskupení žáků a dané atmosféře, proto bych si píseň a báseň připravila a až podle aktuálnosti ve třídě zařadila. Zajímavé mi přijde i zahájení školního roku mimo školu. Domnívám se, že slavnostní zahájení mimo školu může žáky pěkně motivovat, jelikož je to dosti netradiční. Záleží však na dané škole, jak si zahájení připraví. Přidělení mladšího žáka staršímu také záleží na dané škole. Nevhodné mi přijde předávání

informací rodičům, pokud jsou žáci ve třídě. Informace bych rodičům předala odpoledne při první třídní schůzce. Nevhodné je také předávání žákům sladkostí. Jak je vidět, první den je opravdu náročný a jeho příprava se nesmí podcenit.

Studentky se na praxích první den setkaly s opravdu pěknými scénáři, proto bych uvedla několik typů, které si myslím, že je dobré zařadit do prvního dne a studentky je uváděly jako příznivě působící na adaptaci žáků. Studentky si chválily zahájení jinde než ve škole a poté přesun do školy, kde žáci měli na lavici připravené sešity, učebnice a další pomůcky. Pěkné je, když budou žáky po celý rok doprovázet plyšová zvířátka. Smutné bylo, že jeden žák neměl na lavici přichystáno nic, protože nebyl do školy přihlášen. Zajímavý komentář byl, že se žáci po proslov ředitele školy přesunuli do divadla na představení nebo že jejich první den natáčela místní televize. Zajímavé mi také přišlo, že se žáci přesunuli do kostela na první společnou mši, jednalo se o církevní školu. Komentáře jsou velmi zajímavé a domnívám se, že si žáci prvních tříd první den opravdu užili. Nejvíce se mi líbil komentář studentky, která napsala, že paní učitelka poprosila rodiče, aby odešli do družiny a tam jim paní vychovatelka předala informace a mezi tím se paní učitelka mohla poznat s žáky.

Komentáře studentek mě inspirovaly k přípravě sešitů a pomůcek na lavici, které bych určitě první den pro žáky připravila. Domnívám se však, že jít první den do divadla není příliš vhodné a přijde mi to zbytečné, protože místo trávení času v divadle by se mohli žáci lépe poznat ve třídě a prohlídnout si školu. Pěkné mi přišlo použití plyšáků do výuky, což se domnívám, že u malých dětí je vhodné. Plyšáky mohou brát žáci jako kamarády a pomocníky, je to pro ně pěkná motivace, pokud budou mít žáci za úkol třeba pomoci želvě s vypočítáním příkladů. Určitě plyšáky ve třídě budu k motivaci využívat, protože se mi to zdá opravdu dobré.

4.5.4 Čtvrtá kategorie

Ve čtvrté kategorii mohli respondenti uvádět to, co je na praxi překvapilo nebo pro ně bylo zajímavé. V této kategorii se studenti opravdu rozepsali a bylo zde hodně rozdílných komentářů, takže bylo opravdu těžké vybrat ty, které jsou nejzajímavější a nejčastější a vytvořit kategorie. Kategorii jsem celkem vytvořila 15 a jsou k vidění v tabulce číslo 10.

Tab. 10 – Co studenty na praxi překvapilo nebo pro ně bylo zajímavé

Co studenty překvapilo nebo zaujalo	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Přístup paní učitelky	8	9	7	6	13	18	61
Chování žáků	6	4	9	6	3	11	39
Trpělivost	3	2	1	1	0	1	8
Děti umí počítat a číst	3	1	1	1	2	4	12
Žák s poruchou či s nevýhodou	4	0	5	1	1	10	21
Velké rozdíly mezi žáky	3	1	3	2	2	4	15
Dárky	0	10	4	0	0	0	14
Organizace školy	0	5	6	1	4	4	20
1. den	6	0	0	3	0	5	14
Vybavenost třídy	2	6	1	2	4	1	16
Privítání prvňáčků	0	3	1	0	1	2	7
Chování rodičů	0	4	7	9	3	10	33
Náročnost přípravy 1. týdne	0	3	2	6	0	1	12
Učení se už 1. týden	4	2	0	1	2	0	9
Adaptace dětí	4	4	5	6	6	5	30

Kategorií je sice pouze 15, avšak věcí, které studenty překvapily nebo zaujaly, bylo mnohem více. Z důvodu menší četnosti jsem je vyřadila. Kategorie, které jsem vyřadila, byly například asistent pedagoga, překvapující metody čtení, spolupráce mezi žáky či přístup paní učitelky k domácím úkolům. Také studenty překvapila absence zvonku a to, že žáci mohou jít o přestávkách ven, což si myslím, že je pro výuku přínosné. Absence zvonku je dobrá hlavně pro nižší ročníky, kdy žáky zvonek neruší, pokud potřebují něco o hodině dodělat, naopak pokud jsou unavení, tak učitel může hodinu ukončit o trochu dříve. Trávené přestávek venku je pro žáky zdravé, jelikož se nadýchají čerstvého vzduchu a mohou mít více pohybu než ve třídě. také si myslím, že je dobré alespoň jednu velkou přestávku nechat žáky proběhnout v tělocvičně či herně, aby se protáhli a o hodině nerušili, pozor však, aby se nepřepnuli a o hodině nám neusínali.

Respondenty nejčastěji zaujal přístup paní učitelky, nejčastěji ho studentky chválily a přály si jednou také tak učit. Některé paní učitelky k výuce přistupují opravdu kreativně, což studenty zaujalo, protože pískoviště ve třídě na procvičení či kouzelné sluchátko na svěřování se, se nevidí jen tak někde. Další zajímavou věcí, kterou upoutala pozornost paní učitelka, byl její systém na domácí úkoly. Na jedné straně sešitu měla nalepený domeček s tabulkou, kam si žáci sami zapisovali domácí úkoly. V daném čtverci mají

v tabulce udělat červenou tečku a v učebnici také, tam kde mají úkol. Z druhé strany sešitu měli tzv. „zrcadýlko“, kam si nalepovali informace pro rodiče. Dalšími velmi častými odpověďmi bylo chování žáků a chování rodičů. Chování rodičů bylo občas až nemyslitelné a to především, když první den přišel jeden z rodičů a říkal paní učitelce, s kým jeho dítě může sedět a s kým nikoliv. Další častou odpovědí byla adaptace žáků, která přišla respondentům v některých případech až překvapivě rychlá. Další odpovědi byly již méně četné, avšak stojí za zmínku ještě organizace školy a žák s poruchou či nevýhodou, kde studenty překvapilo to, jak dané dítě mezi sebe přijmuli ostatní žáci, a to velmi dobře.

Zajímavé komentáře, které v tabulce nejsou, protože byly málo četné byly například ty, že žák, který hraje hokej, bude chodit na tréninky před školou. Moc pěkné je přidělení staršího žáka k mladšímu, kde každé ráno čeká starší žák na mladšího před školou, zavede ho do šatny a po převlečení do třídy. Během dne za nimi třeba i na chvíli přijde a po výuce je zase zavede do šatny, na oběd či do družiny. Komentář, který překvapil i mě byl, že paní ředitelka nechala prvňáčky mluvit první den do rozhlasu. Jedna studentka byla překvapená ze školní jídelny, protože se školní jídelna nachází na chodbě školy a je řešena formou tří starých stolů. Každá třída musí chodit do jídelny v jiný čas, jinak by se tam žáci nevešli. Oběd probíhá tak, že jeden žák nachystá spolužákům talíře, další žák lžíce a další žák vidličky a nože. Každý žák si nalévá polévku sám. Na konci si po sobě uklidí stůl a odchází. Studentky zaujal i křeček, o kterého se žáci ve škole starají nebo trávení přestávek venku.

Studenty překvapilo hodně věcí a je vidět, že na každé škole se děje něco jiného. Každá škola má svůj systém a může sloužit jako inspirace pro jinou školu. Nejvíce se mi líbilo, že studenty zaujal přístup paní učitelky a chtěli by tak také jednou učit. Doufám, že jednou budu mít také možnost mít ve třídě studentku a předat budu jí moci předat své zkušenosti. Trochu zarážející mi přišlo mluvení do rozhlasu, což jedna studentka zmiňovala, ale asi to je na dané škole zvyk, naopak velmi pěkné mi přijde, když se starší žák stará o mladšího.

4.5.5 Pátá kategorie

V páté kategorii jsem se zaměřila na nakladatelství písanek a uvolňovacích cviků, které žáci v první třídě používali. Respondenti zde uváděli různá nakladatelství, avšak některá o dost častěji než jiná, jak již ukazuje tabulka číslo 11.

Tab. 11 – Nakladatelství písanek a uvolňovacích cviků

Nakladatelství	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Nová škola	36	22	31	17	14	37	157
Fraus	2	9	3	2	3	2	21
Comenia script	3	0	0	0	0	0	3
Klett Lili a Vili	2	1	1	1	0	0	5
Alter	10	7	7	8	5	7	44
SPN	2	2	3	2	0	1	10
Prodos	1	0	1	1	1	1	5
výukové programy s. r. o.	2	1	2	0	0	0	5
Studio 1+1 Brno	2	4	3	6	1	3	19
SFUMATO	2	0	1	0	0	1	4
Dialog	1	0	3	0	0	0	4
FORTUNA	1	0	1	1	0	0	3
NNS	1	0	0	0	4	0	5
Svět	0	0	3	0	0	2	5
TAKTIK	0	0	0	1	1	1	3

Jak je patrné z tabulky, tak nejvíce ze všech se používá nakladatelství Nová škola. Nakladatelství Nová škola se používá více než zbylá nakladatelství dohromady. Dalším velmi početným nakladatelstvím je Alter, Nová škola se oproti nakladatelství Alter používá přibližně 3,5 x více. Dalším početným nakladatelstvím je Fraus nebo Studio 1+1 Brno. Mezi nejméně používaná nakladatelství, která v tabulce ani neuvádím, patří ABC Music, Sedláčková, Didaktis, Svojek a jedna škola si utvořila vlastní písanky a uvolňovací cviky.

4.5.6 Šestá kategorie

V šesté kategorii uvádím také nakladatelství a to nakladatelství, od kterého měli žáci ve třídě učebnice a pracovní sešity českého jazyka. V této kategorii studenti odpovídali téměř totožně jako v předchozí otázce, avšak malé rozdíly zde byly. Přehled nakladatelství uvádím v tabulce číslo 12.

Tab. 12 – Nakladatelství učebnic a pracovních sešitů pro český jazyk

Nakladatelství	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Nová škola	36	22	29	19	16	38	160
Fraus	6	8	7	3	4	3	31
Klett Lili a Vili	0	1	2	1	0	0	4
Alter	6	10	8	6	4	8	42
SPN	5	2	3	2	0	0	12
Prodos	1	0	0	1	1	1	4
výukové programy s. r. o.	2	1	0	0	0	0	3
Studio 1+1 Brno	0	2	5	6	1	2	16
SFUMATO	1	0	2	0	0	0	3
Dialog	0	0	2	0	1	0	3
FORTUNA	2	0	6	2	1	0	11
ABC music	1	1	0	1	0	0	3
TAKTIK	0	0	0	2	1	1	4

Tato kategorie je velmi shodná s předešlou kategorií. I zde studenti uváděli jako nejčastější nakladatelství Novou školu. Druhé nejčastější bylo též Alter, jako v předešlé kategorii. Alter byl používán 3,8 x méně než Nová škola. Třetím nejčastějším nakladatelstvím je Fraus. Nejméně zastoupená byla nakladatelství Blug a tictac nebo NNS. Osobně se domnívám, že nakladatelství Nová škola je dobré nakladatelství a mám s ním dobrou zkušenost. Učebnice jsou pro žáky pěkně barevně zpracované, obsahují obrázky, ale zároveň jsou i přehledné. Sama bych si nakladatelství Nová škola vybrala pro své žáky.

5 Návrhy prvního dne školní docházky

V kapitole uvedu informace vycházející z článku z roku 2019, na kterém jsme pracovaly s kolegyní Hanou Kleprlíkovou a Mgr. Ivou Košek Bartošovou, Ph.D., článek má *název A Start Of School Attendance From The Future Teachers' Perspective* a byl vydán v Barceloně roku 2019 na 10. mezinárodní konferenci o vzdělávání a pedagogické psychologii – ICEEPSY 2019 (Košek Bartošová, Janouchová, Kleprlíková, 2019).

Návrhy scénáře byly provedeny pomocí shlukové analýzy jednotlivých subkategorií (činností programu) prvního školního dne z kategorie číslo 3, otázky: Jak probíhal první den v první třídě? Do analýzy jsme zařadily pouze údaje, které byly vyšší než 10 %. Bylo použito 12 kategorií. Jednalo se o kategorie 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 a 14 s nimiž byla provedena dvou-kroková shluková analýza. Výsledek nám ukazuje pět různých scénářů. Ve scénářích se nezobrazují činnosti číslo 6, 8, 9, 13 a 14 nejspíš pro jejich malé zastoupení, které je menší než 15 %.

Pro daných pět scénářů je typický výskyt následujících kombinací prvků:

- Scénář 1: proslov ředitele
- Scénář 2: proslov ředitele, informace rodičům a předání pamětního listu
- Scénář 3: proslov ředitele, předání dárků od školy ... a slavnostní zahájení mimo školu
- Scénář 4: proslov ředitele, seznámení žáků se školou/třídou, informace rodičům, předání dárků od školy...a předání žákům sladkostí
- Scénář 5: proslov ředitele, informace rodičům, předání dárků od školy

První scénář se oproti ostatním scénářům velmi liší, jelikož obsahuje pouze proslov ředitele, zatím co další scénáře obsahují proslov ředitele a další činnosti. Scénář 2, 4 a 5 spojují informace rodičům, ve scénáři 2 se nachází navíc i předání pamětního listu. Scénář 3 je jako jediný, který má zahájení mimo školu. Scénář 4 obsahuje nejvíce prvků a je zde zastoupeno i předání sladkostí žákům, na čemž jsme se shodly, že pro žáky není moc přínosné. Zastoupení jednotlivých scénářů ukazuje následující tabulka číslo 13.

Tab.13 – Zastoupení scénářů v procentech

scénář číslo	zastoupení v procentech
1	24,2
2	20,8
3	14,3
4	24,2
5	16,5
celkem	100

Z uvedených výsledků je vidět, že jsou nejčastěji používané činnosti z první scénáře, a to proslov ředitele nebo zástupce města, obce či kraje. Stejnou měrou je zastoupen i scénář číslo 4, který obsahuje také proslov ředitele, ale navíc i seznámení žáků se školou/třídou, informace rodičům, předání dárků od školy a předání žákům sladkostí, což není úplně vhodné.

Další tabulka nám ukazuje, jaká byla souvislost s typem scénáře a adaptací. Upozorňuji, že adaptace odpovídá adaptaci od roku 2014 do roku 2018, aby data seděla s daty při tvorbě scénáře. Tabulka vykazuje tři stupně adaptace k danému typu scénáře.

Tab. 14 – Vztah mezi typem scénáře a adaptace

Scénář/adaptace	1 velmi dobrá	2 dobrá	3 s obtížemi
Scénář 1 (n=56)	21,40 %	44,60 %	33,90 %
Scénář 2 (n=48)	14,60 %	37,50 %	47,90 %
Scénář 3 (n=34)	18,20 %	30,30 %	51,50 %
Scénář 4 (n=56)	10,70 %	41,10 %	48,20 %
Scénář 5 (n=38)	26,30 %	28,90 %	44,70 %
Celkem (n=232)	17,70 %	37,70 %	44,60 %

Tabulka 14 ukazuje procentuální rozložení míry adaptace v jednotlivých detekovaných scénářích. Nejlepší adaptace dosáhly třídy, které měly podobný scénář jako je scénář číslo 5. Nejmenší procento adaptace ve skupině velmi dobré adaptace dosahoval scénář číslo 4. Nejvíce procent v dobré adaptaci dosáhl scénář 1 a naopak nejméně procent dané adaptace dosáhl scénář 5. S obtížemi se nejvíce potýkaly třídy, ve kterých byl použit scénář číslo 3 a to v 51 %. Nejmenší potíže poté činil scénář 1, kde bylo necelých 34 %.

Scénáře jsou zajisté zajímavé, avšak nelze prokázat, že po použití například scénáře 5 bude adaptace velmi dobrá ve čtvrtině případů. Scénáře mohou posloužit jako dobrý zdroj inspirace, jak lze kombinovat činnosti prvního dne, ale nelze očekávat výsledky

dobré adaptace, protože jak uvádí tabulka číslo 14, adaptace není stálá a velmi kolísá. Je pravda, že každá třída bude na daný typ scénáře reagovat jinak. Záleží tedy hlavně na okolnostech dané třídy, jak se adaptuje, jaké jsou zvyklosti v daném kraji, kde sídlí škola a další aspekty, které v tom hrají roli. Doporučuji zahájení prvního školního dne jinde než ve škole, například v parku, na hřišti či v kulturním domě. Při zahájení venku je třeba brát v potaz i počasí, které daný den bude, protože pokud by bylo deštivé nebo chladné počasí, mělo by to špatný vliv na adaptaci. Žáci by si první den neužili a nebyl by pro ně motivující.

Osobně se přikláním ke scénáři 3, který obsahuje proslov ředitele, předání dárků od školy a zahájení mimo školu, ale domnívám se, že si scénář prvního dne musí každý učitel vymyslet sám. Každý učitel má jiné možnosti a jiné nároky a je třeba, aby mu scénář seděl přímo na míru. Je spousta učitelů, kteří umí perfektně hrát na klavír, proto by první den měli určitě zařadit píseň, avšak některým učitelům to dělá problém, proto by měli naopak zařadit třeba četbu pohádky. Návrhy činností tedy mohou učitelům sloužit jako inspirace, stejně tak jako činnosti prvního dne nebo komentáře studentů, které uvádím v kategorii tři.

Pro návrh – scénář prvního dne doporučuji více aktivit (možnost výběru), které považuji za vhodné v prvním dnu školní docházky. Jaké činnosti zvolit, vybrat v jaké kombinaci je již na samotném vyučujícím:

- Slavnostní zahájení
- Proslov autority
- Přidělení mladšího žáka ke staršímu
- Představení se s žáky
- Představení třídních maskotů
- Předání dárků a upomínkových předmětů žákům
- Seznamovací hry
- Četba pohádky
- Zpěv společné písně
- Naučení společné básně nebo říkanky
- Seznámení žáků se třídou/školou
- Předání informací rodičům bez žáků

Slavnostní zahájení by mohlo probíhat mimo školu, například v parku, divadle, na obecním úřadě, slavnostním sále a jiných prostorách. Doporučuji za příznivého počasí zahájení provést ve venkovních prostorách. Prostory by měly být k zahájení uzpůsobeny patřičnou výzdobou, která by měla být přizpůsobená k danému typu akce. Na výzdobu je vhodné použít balónky, kreslené obrázky, plyšové maskoty atd.

První den je vhodné zařadit proslov autority, kterou může představovat ředitel nebo ředitelka školy, starosta města nebo obce, zástupce z kraje. Proslov autority doporučuji zařadit na začátku vítání žáků. Proslov by měl začínat třídní učitel, který se představí a následně představí hosty jako jsou zástupci z města, kraje nebo ředitel. Proslov by měl být přiměřeně dlouhý, aby děti nenudil.

Představení se s žáky by mělo již probíhat v jejich kmenové třídě. Nejlepší je si sednout do kruhu a představit se postupně. Není dobré žáky nutit chodit před tabulí, protože se mohou stydět. Představení se může probíhat i formou hry, kdy žáci budou hledat na tabuli například květinu, ve které bude napsané jejich jméno. Po naleznutí květiny řeknou žáci ostatním své jméno.

Seznamovací hry je dobré zařadit nejen první den, ale i po celý týden. Seznamovací hry by měly probíhat již bez rodičů, aby se žáci za rodiči neotáčeli a mohli se naplno věnovat hře. Sezení v kruhu a podávání klubička nebo míčku, kdy při předávání žák řekne své jméno je jednou z nejčastějších her. Další známá hra je s tleskáním, kdy žáci tleskají a vždy po kruhu říkají své jméno, co mají rádi, například já jsem Dora a mám ráda zvířata. Tleskáním se udržuje rytmus a nemělo by být příliš rychlé ani pomalé. Dobrá je i seřazující hra, kdy musí žáci spolupracovat. Učitel řekne, podle čeho se mají žáci bez mluvení seřadit, například podle velikosti, barvy vlasů, počtu sourozenců atd.

Pro malé děti je dobré mít ve třídě i třídního maskota a vhodně vyzdobenou třídu. Příkladem můžeme mít maskota Pejska a Kočičku nebo Pata a Mata, Boba a Bobka, makovou panenku a motýla Emanuela, Křemílka a Vochomůrku, Krtečka a další pohádkové bytosti, které jsou dětem blízké. Třída by neměla být přelácaná, ale je pěkné, když máme obrázky maskota vystavené ve třídě. Můžeme mít i pomůcky s daným maskotem, například čísla či abecedu a vždy u daného čísla či písmene bude malý obrázek maskota.

Další variantou by mohlo být přečtení pohádky, pedagog si ověří, zda žáci umí poslouchat a vydrží chvíli v klidu. Žáky pohádkou uklidní. Pohádku je dobré zvolit podle maskota, pokud budeme mít Boba a Bobka, budeme žákům číst právě o nich. Pokud třídního maskota nemáme, je vhodné zvolit pohádku všeobecně známou, například O veliké řepě, Jeníček a Mařenka, Sněhurka, Popelka a další.

Pokud zařadíme píseň, tak bychom měli vybrat takovou, kterou žáci aspoň trochu znají z mateřské školy. S výběrem písně nám může napomoci paní učitelka v mateřské škole. Vhodné jsou písně o zvířatech, například Krávy, krávy nebo Když jsem já sloužil. Jelikož žáci neumí číst, je dobré si na tabuli připravit prezentaci k dané písni s obrázkem. Můžeme se žáků zeptat, zda nám někdo nechce zazpívat písničku, kterou se naučil ve školce.

Výběr krátké básně nebo říkanky jako další varianty je potřeba vybírat s ohledem na žáky. Báseň by měla být krátká a mít jednoduchý obsah. Je vhodné naučit se básničku, kterou se každý den ráno budeme ve škole vítat. Můžeme se žáků zeptat, zda někdo umí básničku a chtěl by nám ji říct.

Přidělení mladšího žáka ke staršímu závisí na daném typu školy. K mladšímu žákovi by měl být přidělen starší žák a po dobu alespoň prvního měsíce by mu měl pomáhat. Čekal by na něj před školou, doprovodil by ho do šatny a následně do třídy. Pomáhal mu s přípravou ráno na hodinu a odpoledne by ho mohl doprovázet do jídelny. Vše však záleží na dané škole, rozvrhu obou tříd a na spolupráci mezi třídními učiteli.

Doporučuji žákům ukázat první den třídu, toalety a šatny, což jsou pro ně nejdůležitější místnosti. Dále je vhodné žákům ukázat tělocvičnu, jídelnu, sborovnu, ředitelnu a další místnosti ve škole. Pozornost u nich upoutáme jistě tím, když jim ukážeme půdu či sklep a školní tajná zákoutí. Při prohlídce školy je vhodné říct, kam žáci mají jít, když budou mít nějaký problém a kam naopak bez dozoru chodit nemají.

Předávání informací rodičům by mělo proběhnout, pokud mají žáci samostatnou činnost jako je vybarvování obrázku, prohlídku školy s paní vychovatelkou či jinou aktivitu. Doporučuji předat informace rodičům na odpolední krátké schůzce, která bude pouze informativní. Není dobré předávat informace před žáky a ubírat tak žákům jejich čas, který může být věnován k seznamování.

Dárky můžeme žákům připravit na stoly ve třídě. Většinou se jedná o školní pomůcky jako jsou pastelky, tužky, voskovky, kufřík nebo bezpečnostní prvky. Upomínkové předměty si tvoří každá škola nebo třída sama. Jsou školy, kde jako upomínkový předmět slouží tričko, jinde je to pamětní list. Doporučuji vytisknout pamětní list, kde bude obrázek, datum nástupu do první třídy a jméno žaka.

Domnívám se, že vyjadřování učitele by mělo být jasné a srozumitelné. Není potřeba žáky a rodiče první den zahltit informacemi. Žáci neudrží příliš dlouho pozornost a je třeba tomu přizpůsobit nejen proslov učitele, ale i zadávání aktivit a aktivity samotné, které by neměly trvat příliš dlouhou dobu. První den stačí mít vyučovací jednotku jednu max. dvě hodiny, aby se žáci seznámili s danou třídou, spolužáky a paní učitelkou. Postupně by se čas ve škole měl prodlužovat, ale první den by měl být pouze seznamovací a vítací, proto doporučuji trávit ve škole max. dvě hodiny. Doporučuji učiteli vyzdobit třídu tak, aby byla poutavá, ale přehledná. Pokud bude ve třídě příliš mnoho obrázků, pomůcek a věcí, bude to žáka při vyučování rušit. Třídu by si měl učitel vyzdobit před nástupem žáků do školy. Dobré je třídu vyzdobit tematicky například podle určité pohádky nebo pohádky, která bude žáky provázet celý nebo část roku.

Navrhla jsem více aktivit a domnívám se, že nelze realizovat všechny. Doporučuji učitelům, aby si vybrali aktivity, které pro ně budou nejpříjemnější pro jejich scénář prvního dne. Určitě bych však doporučila zařadit proslov autority, seznámení žáků se třídou, představení se a seznamovací hru.

Pro scénář prvního dne nedoporučuji:

- Předávání informací rodičům za přítomnosti žáků
- Předávání sladkostí
- Dlouhé proslovy
- Trávit ve škole více než dvě hodiny

Předávání informací rodičům za přítomnosti žáků není vhodné, pokud nemají žáci samostatnou činnost. I tak může rozhovor mezi rodiči a učitelem žáky rušit, proto je vhodné, aby žáci odešli s paní vychovatelkou na prohlídku školy. Předávání sladkostí není z pedagogického hlediska vhodné, na čemž jsme se shodli i s kolegyněmi. Dlouhé proslovy jsou zbytečné, protože žáka zbytečně budeme zatěžovat. Děti nejsou schopné vnímat dlouhé proslovy, proto by zadávání aktivit mělo být jasné a srozumitelné. První

den pocítuje rodič i žák velký tlak, jelikož si musí zvyknout na něco nového. Je důležité, aby ve škole žáci netrávili více času než dvě hodiny.

Ráda bych také uvedla činnosti pro první týden:

- Tvorba třídních pravidel
- Seznamovací hry
- Seznámení žáků se školou
- Představení sešitů a učebnic
- Pomocí her zjišťování úrovně znalostí žáků
- Zpěv společné písně
- Naučení společné básně
- Prohlídka okolí školy
- Postupné zvyšování počtu hodin
- Předání informací rodičům (pokud nebylo v prvním týdnu)

Činnosti, které jsou v návrhu pro první den může pedagog využívat po celý týden. Návrh pro první týden jsem doplnila o další aktivity, jako je tvorba třídních pravidel, představení sešitů a učebnic, prohlídka okolí školy a zvyšování počtu hodin.

Třídní pravidla by si měli tvořit žáci sami a učitel by je měl pouze směřovat. Pravidla by měla být umístěna na viditelném místě tak, aby je žáci měli stále na očích. Při jejich tvorbě můžeme využít i obrázky, které lze žákům nakopírovat a nechat jim je vybarvit. Je vhodné o pravidlech vést diskuzi, aby se na nich všichni shodli.

Představení sešitů a učebnic slouží především pro žáky, aby věděli, které sešity budou na co používat, co se díky nim naučí a jak s nimi budou pracovat. Je dobré nechat žáky, aby si sešity a učebnice sami prohlídli.

Důležité je zařadit prvotní činnosti a hry na zjištění kognitivních znalostí žáků. Například hru spojovaná (učitel řekne své jméno a jméno žáka, který si vedle něj stoupne. Žák řekne své jméno a jméno dalšího žáka, který si vedle něj stoupne. Takto se vytvoří kruh. Jméno lze doplnit aktivitami, barvami nebo jídlem, které má žák rád). Další činnost je dokreslení obrázku, který obrázek v řadě se liší, jaké jsou rozdíly mezi dvěma obrázky. To jsou činnosti pro zjištění zrakového vnímání. Pro zjištění sluchové vnímání mají žáci za úkol

například vytleskat rytmus podle předlohy učitele. Po přečtení pohádky mají žáci poskládat obrázky podle posloupnosti děje nebo pohádku zdramatizovat.

Prohlídka okolí školy je vhodná zařadit do hodiny tělesné výchovy. Učitel ukáže žákům školní zahradu, cestu do jídelny a další. Seznámí je s pravidly školy, aby žáci věděli, co mohou kde dělat. Na zahradě mohou běhat pouze za přítomnosti pedagoga a další.

Hodiny je vhodné zvyšovat postupně, aby si žák přivykl novému dennímu režimu. První den by měl mít max. dvě hodiny, druhý den může mít již tři hodiny a třetí den čtyři hodiny. Avšak o hodinách by měly probíhat především seznamovací aktivity a hry. Je třeba na žáka netlačit a postupně ho přivykat školnímu harmonogramu.

Na základě zjištěných poznatků vznikly výsledné scénáře, ale vzhledem k adaptaci nemají takovou výpovědní hodnotu, avšak mohou sloužit jako inspirace pro učitele. Snažila jsem se uvést i nejzajímavější a nejčastější činnosti, které by měly proběhnout první den nebo týden v první třídě. Tyto činnosti mohou pedagogům sloužit také jako inspirace a doporučení, čemu se mají první týden vyhnout.

6 Shrnutí a diskuze

Hlavním cílem průzkumného šetření byla analýza prvního dne v první třídě a vytvoření typologie scénářů a návrhy činností pro první den. Dílčím cílem byla adaptace první třídy v prvním školním týdnu, analýza učebních materiálů. Zajímavá byla i analýza počtů dětí v první třídě nebo co respondenty na praxích zaujalo. Zajímalo nás také, zda je nějaká souvislost mezi scénářem a adaptací prvního dne.

Jak jsem uvedla již v kategorii číslo 3, bylo zde uvedeno dvacet činností. Díky malému počtu čtyř činností zbylo pouze 16 kategorií. Vyřazené činnosti byly: seznamování se s učebnicemi, organizované focení, špatná organizace dne či jízda v kočáře taženém koni. Nejfrekventovanější činností je proslov ředitele, starosty města nebo zastupitelů kraje, která se vyskytla v téměř 90 % všech případů. Druhou nejfrekventovanější činností se objevila přibližně ve dvou třetinách a bylo to předávání informací a různých důležitých dokumentů rodičům. Tato kategorie se však pro první den moc nehodí a doporučuji ji zařadit jinam, jelikož první den má být hlavně pro žáka. Je to jeho velký den, který si má náležitě užít. Způsobů, jak předat informace, ať už je to papírovou formou či jiným termínem schůzky, je mnoho. Třetí nejvíce frekventovanou kategorií bylo předávání dárků žákům. Žáci dostali dárky od školy, města či kraje. Dárky většinou obsahovaly sadu pastelek, omalovánky, bezpečnostní prvky a podobné věci, které žák v první třídě využije.

Výsledné scénáře jsou velmi zajímavé, ale nemají takovou výpovědní hodnotu, kterou jsem očekávala. Ke scénářům jsme zjišťovali i vztah mezi typem scénáře a úrovní adaptace. Nepřišli jsme na průkazné statistické rozdíly v celkové úrovni adaptace. Výsledky ukazují, že většina tříd, až na jednu, mají potíže s adaptací. Bohužel tyto scénáře nám tudíž neukazují, zda bude adaptace velmi dobrá po zvolení určitého typu scénáře, proto nezbyvá než věřit zkušeným pedagogům, kteří mají s prvním týdnem jistě bohaté zkušenosti a rádi se o ně s nezkušenými, ale i zkušenými kolegy podělí. Zajímavá je analýza prvního dne v prvním týdnu první třídy, kde se nejčastěji objevilo právě daných 16 kategorií. Z výsledných 16 kategorií a vlastních zkušeností jsem vytvořila návrhy činností pro první den, které doporučuji a které nikoliv. Návrhy jsem doplnila i o činnosti, které je dobré aplikovat celý první týden.

Další zajímavou analýzou byla adaptace žáků v prvním týdnu. Je vcelku uspokojivé, že adaptace proběhla dobře ve 173 případech a v 67 proběhla dokonce velmi dobře. Je však

trochu znepokojující, že ve 148 případech proběhla adaptace s nějakou potíží. Nejčastěji se jednalo o pláč, který se však rychle vyřešil a adaptace poté proběhla již v pořádku.

Analýza učebních materiálů byla také přínosná. Vyšlo, že nejvíce pedagogů v první třídě používá nakladatelství Nová škola a díky tomu mají učitelé prvních tříd větší šanci najít doplňující materiály k daným učebnicím a sešitům. Pedagogové si mezi sebou rádi sdílejí různé vytvořené materiály, které jsou pro žáky obohacením k daným sešitům a učebnicím. Také je větší pravděpodobnost, že budou umět poradit, pokud nebude jasné, jak žákům vysvětlit jednotlivá cvičení v dané učebnici či pracovním sešitě.

Podobnou problematikou se v diplomové práci zabývala Martina Hospodková (2017). Zabývala se prvním týdnem v první třídě a využila dotazníkového šetření ke zjištění scénářů prvního týdne povinné školní docházky. Použila polostrukturovaný dotazník, což znamená, že část otázek byla otevřená a část uzavřená. Oslovila celkem 800 respondentů z celé České republiky a návratnost měla 308 použitelných dotazníků, což je dostačující. Ve své diplomové práci došla k několika návrhům prvního týdne, které rozřadila do 4 kategorií podle velikostí škol. Ve scénáři větší městské školy se objevuje slavnostní přivítání, které by mělo probíhat v prostorách školy vnitřních nebo venkovních. Měl by proběhnout proslov ředitele či ředitelky školy. Žáci by měli dostat dárky od školy jako jsou pomůcky a další drobnosti. Doporučuje také používat k podpisu sešitů a osobních věcí žáka jeho jméno místo obrázkové značky. Ve scénáři menší městské školy by mělo přivítání žáků probíhat nejprve ve venkovních prostorách, jako je park, hřiště nebo zahrada. Pokud by bylo nepříznivé počasí, tak by mělo být zahájení přesunuto do tělocvičny či jiných prostor. I zde by neměl chybět proslov ředitele školy. Na konci vyučování nejen prvního dne, ale celého týdne, by měly být zařazené seznamovací hry. Scénář vesnické školy obsahuje opět přivítání a proslov ředitele školy nebo starosta obce. Přivítání žáků probíhá pouze ve třídě. Poslední scénář alternativní školy obsahuje přivítání ředitele a následně alternativní začátek dle daného typu školy.

Hospodková uvádí i svůj návrh první hodiny ve škole, který není závislý na typu školy. Doporučuje přiřadit mladšího žáka ke staršímu, alespoň na tento den. Starší žák mladšímu ukáže prostory školy, toalety, jídelnu a další místnosti. Hodina by měla být spíše seznamovací. Hospodková doporučuje, aby byl učitel s žáky alespoň chvíli sám, jelikož se žáci budou chovat trochu jinak v nepřítomnosti rodičů. Zařadila by i naučení společné uvítací básně a zaspívání si písničky, kterou žáci znají z mateřské školy. Žáci by měli mít

i prostor sami se představit a ukázat, co umí, pokud budou chtít. Učitel by měl žáky seznámit s bezprostřední okolím třídy, aby žáci věděli, kde jsou toalety. Čas, který tráví učitel sám s žáky mohou rodiče využít k vyřízení nezbytných dokumentů, jako je školní družina, jídelna nebo zájmové kroužky.

S kolegyní Hospodkovou se shodujeme v proslovu autority jako je ředitel školy nebo starosta města. Domnívám se, že proslov autority je pro žáky slavnostním okamžikem a je dobré ho zařadit. Částečně se shodujeme ve slavnostním zahájení, které by ve scénáři nemělo chybět. Hospodková však slavnostní zahájení třídí dle velikosti školy, ale v mé diplomové práci velikost školy není pro scénáře důležitá. Domnívám se, že slavnostní zahájení mimo školu lze aplikovat jak na malé vesnické škole, tak na škole ve velkém městě. Seznamovací hry se objevují pouze ve scénáři kolegyně, což je trochu zarážející a měly by se objevit v každém scénáři. Přiřazení mladšího žáka ke staršímu, zpěv písně, naučení básně nebo prohlídka školy jsou činnosti prvního dne, ve kterých se také shodneme.

S kolegyní Hospodkovou se shodujeme, že první den a týden v základní škole je z pohledu žáka i rodiče důležitý. První dojem utkví žákovi v hlavě a může ho motivovat. Zahájením školního roku utváří i škola představu o tom, jak funguje a zdali si rodič vybral správnou školu pro své dítě.

Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala prvním týdnem v první třídě základní školy. Velkou pozornost jsem věnovala především prvním dni, který je pro žáky důležitý, protože je vstupem do další životní etapy.

V teoretické části jsem uvedla vývoj dítěte v předškolním věku. Vývoj dítěte jsem rozdělila na tělesný, motorický, percepční a kognitivní, sociální, vývoj řeči a jazyka a dané termíny jsem objasnila. Představila jsem i vývoj v mladším školním věku, ale pouze okrajově. Na vývoj dítěte navazuje školní zralost, kde jsem se zaměřila na zjištění školní zralosti a vyzdvihla tři konkrétní testy. Pokud žák není dostatečně zralý na školní docházku, tak následuje její odklad. Dále jsem se zabývala první třídou základní školy, kam jsem zařadila zápis do první třídy, co žák v první třídě u zápisu čeká a co by měl zvládnout. Průběh prvního týdne jsem objasnila v teoretické části z pohledu různých autorů. Důležitou součástí první třídy je tvorba kolektivu a v neposlední řadě dokumenty a legislativa, která se zabývá vstupem žáka do základního vzdělávání.

Nejzajímavější částí je poslední kapitola, která se zabývá první třídou základní školy. Pro rodiče je určitě přínosná podkapitola zápisu první třídy, kde rodič naleznou informace, které se týkají zápisu, co by jeho dítě mělo znát. Naopak pedagog zde může najít spoustu inspirace a rad, co má zařadit u zápisu do první třídy. V dokumentech a legislativě naleznou radu i cizinci nebo žáci, kteří jedou na delší čas pryč a potřebují dálkové vzdělávání. Pedagog v legislativě naleznou i zákony a paragrafy, které se týkají zápisu, odkladu a vstupu do základního vzdělávání.

V praktické části jsem provedla obsahovou analýzu e-learningové diskuze studentů vedené v prostředí Moodle. Za pomoci této analýzy jsem došla k zajímavým postřehům. Přínosná byla především třetí kategorie, kde studenti odpovídali na to, jaké činnosti učitelé nejčastěji zařadili první den. Z třetí kategorie následně vychází vytvoření scénářů pro první den. Zajímavá je i 4. kategorie, kde respondenti odpovídali, co je nejvíce překvapilo nebo zaujalo. Nakladatelstvím se zabývala 5. a 6. kategorie, kde jasně vyplynulo, že nejčastější nakladatelství je Nová škola. To je přínosem hlavně pro nezkušené pedagogy, kteří váhají, které nakladatelství vybrat.

Cílem diplomové práce bylo najít nejvhodnější scénář – návrh pro první den v první třídě základní školy. Podařilo se nalézt 5 vhodných scénářů, které jsou užitečné především pro pedagogy. Pedagogům mohou sloužit jako inspirace při plánování prvního dne. Mezi organizací a úrovní adaptace nejsou statisticky průkazné rozdíly, proto nelze doporučit jeden typ scénáře pro dobrou adaptaci žáků. Ke scénářům jsem připojila i vlastní návrh, který vychází z mých zkušeností a získaných dat.

Závěrem této práce mohu konstatovat, že návrh prvního dne, který jsem vytvořila je zajímavou a cennou inspirací pro učitele základních škol. Věřím, že práce napomůže začínajícím pedagogům v rozhodování při volbě činností v prvním dnu. Pro pedagogy s praxí bude naopak přínosem a obohatí jejich zkušenosti. První dojem je v dětských očích důležitý.

Seznam použitých zdrojů

ALLEN, K. Eileen, MAROTZ, Lynn R. a kol. (2008). *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-421-2.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta (2007). *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta (2011). *Školní zralost*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.

BENÍŠKOVÁ, Tereza (2007). *První třídou bez pláče*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1906-1.

ČAPEK, Robert (2015). *Moderní didaktika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3450-7.

DRLÍK, Martin, ŠVEC, Peter a kol. (2013). *Moodle: kompletní průvodce tvorbou a správou elektronických kurzů*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3759-8.

FLODROVÁ, Helena. *Vývoj dětí předškolního a školního věku* [online]. Brno, 2019 [cit. 2021-03-03]. Závěrečná práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Mgr. Lenka Ďulíková. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/gab7w/Vyvoj_deti_predskolniho_a_skolniho_veku.pdf.

HOSPODKOVÁ, Martina. *První týden povinné školní docházky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 76 s. Diplomová práce.

JANKŮ, Ludmila. *Co má dítě umět před nástupem do školy* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2021-03-20]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. PaedDr. Anna Stopenová, Ph.D. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1445004800.pdf>

KANESHIRO K., Neil, ZIEYE, David a kol. (2021). *Preschooler development*. *MedlinePlus Trusted Health Information for You* [online]. MedlinePlus. [cit. 27. 2 2021.] Dostupné z: <https://medlineplus.gov/ency/article/002013.htm/>

KLÉGROVÁ, Jarmila (2003). *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1020-1.

KLINDOVÁ, Luboslava, BRONIŠOVÁ, Eva, KOLLÁRIK, Karol (1974). *Pedagogická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-340-74.

KOŠEK BARTOŠOVÁ, Iva, JANOUCHOVÁ, Dora, KLEPRLÍKOVÁ, Hana (2019). *A start of school attendance from the future teachers' perspective*, The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS., Barcelona, 8 s. ISSN: 2357-1330

KREISLOVÁ, Zdenka (2008). *Krok za krokem 1. třídou*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2038-8.

KŘOVÁČKOVÁ, Blanka (2014). *Diagnostika - učitel - žák*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-498-4.

MANĚNA, Václav a kol. (2015). *Moderně s Moodle: Jak využít e-learning ve svůj prospěch?* Praha: CZ.NIC. ISBN 978-80-905802-7-5.

MATĚJÍČEK, Zdeněk, POKORNÁ, Marie (1998). *Radosti a strasti předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jihočany: H & H. ISBN 80-86022-21-8.

NELEŠOVSKÁ, Alena (2005). *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 8024707381.

PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. (1998). *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-65-6.

PRŮCHA, Jan (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří (1998). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.

SKUTIL, Martin, KŘOVÁČKOVÁ, Blanka (2006). *Diplomová práce a empirický výzkum pedagogických jevů*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-428-6.

SKUTIL, Martin, KŘOVÁČKOVÁ, Blanka, MANĚNOVÁ, Martina (2014). *Psaní odborných textů a tvorba elektronických prezentací ve společenských vědách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-503-5.

STŘELÁKOVÁ, Veronika. *Příčiny odkladu povinné školní docházky* [online]. Liberec, 2014 [cit. 2021-03-20]. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Mgr. Pavlína Roudná. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/wfy37c/>>.

SWIERKOSZOVÁ, Jana (2005). *Pedagogická diagnostika dětského vývoje pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-7368-084-X.

ŠVANCAROVÁ, Daniela, KUCHARSKÁ, Anna (2001). *Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky*. Praha: Scientia. ISBN 80-7183-221-9.

ŠVINGALOVÁ, Dana (2003). *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-697-0.

TEPLÍKOVÁ, Zuzana, KRČÁL, Martin (2014). *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com. ISBN 978-80-260-6074-1.

VÁGNEROVÁ, Marie (2012). *Vývojová psychologie dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VERECKÁ, Naděžna (2002). *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy. Je vaše dítě zralé pro školu?* Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-474-2.

VLČEK, Miloslav, KLAUS, Václav, TOPOLÁNEK, Mirek (2021). Zákon č. 49/2009 Sb. [online] *Zákony pro lidi* [cit 11. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-49>.

Zdravotní a očkovací průkaz dítěte a mladistvého (1994). Praha: Národní centrum podpory zdraví.

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tab. 1 - Tělesný vývoj dítěte	15
Tab. 2 - Hodnocení Jiráskova testu.....	26
Tab. 3 - Počet všech zúčastněných respondentů v e-learningové diskuzi 2014-2019 .	46
Tab. 4 - Počet zúčastněných v jednotlivých otázkách a počet komentářů.....	47
Tab. 5 - Počet žáků v malotřídních školách	48
Tab. 6 - Počet žáků v základních školách.....	48
Tab. 7 - Celková adaptace na začátku školního roku v první třídě.....	49
Tab. 8 - Důvody špatné adaptace.....	50
Tab. 9 - Jak probíhal 1. den ve škole	51
Tab. 10 - Co studenty na praxi překvapilo nebo pro ně bylo zajímavé	55
Tab. 11 - Nakladatelství písanek a uvolňovacích cviků	57
Tab. 12 - Nakladatelství učebnic a pracovních sešitů pro český jazyk.....	58
Tab. 13 - Zastoupení scénářů v procentech	60
Tab. 14 - Vztah mezi typem scénáře a adaptace	60

Grafy

Graf 1 – Četnost jednotlivých činností prvního dne	53
--	----